

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Zapojení České republiky do jednotného trhu EU

Integration of the Czech Republic into the EU Single Market

Jan Malárik

Plzeň 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Zapojení České republiky do jednotného trhu v EU“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 8. 5. 2021

v. r. Jan Malárik

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Ing. Haně Kunešové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	7
1 Mezinárodní ekonomická integrace	8
1.1 Vymezení mezinárodní ekonomické integrace	8
1.2 Metody ekonomické integrace	9
1.3 Stádia ekonomické integrace.....	10
2 Vytváření jednotného trhu Evropské unie	13
2.1 Příprava jednotného trhu EU.....	13
2.1.1 Schumanova deklarace a ESUO	13
2.1.2 Římská smlouva a vznik EHS	14
2.1.3 Celní unie v EHS	14
2.1.4 Bílá kniha o jednotném vnitřním trhu.....	15
2.1.5 Jednotný evropský akt	16
2.1.6 Schengenská smlouva	17
2.2 Vznik a fungování jednotného trhu.....	17
2.2.1 Maastrichtská smlouva	17
2.2.2 Eurozóna	18
2.2.3 Lisabonská smlouva.....	19
2.3 Jednotný digitální trh.....	19
2.4 Zapojení ČR do jednotného trhu EU.....	20
3 Dopady jednotného trhu na zahraniční obchod ČR.....	22
3.1 Dopady jednotného trhu EU v oblasti obchodu	22
3.2 Vývoj zahraničního obchodu ČR	24
3.3 Zahraniční obchod ČR podle států.....	32
3.4 Dopady brexitu na obchod ČR.....	36

3.5	Dílčí závěr.....	38
4	Dopady jednotného trhu na trh práce v ČR.....	39
4.1	Zaměstnávání zahraničních pracovníků v ČR.....	39
4.1.1	Zahraníční pracovníci v ČR dle států.....	41
4.1.2	Rozdělení zahraničních pracovníků v ČR dle sektorů.....	44
4.1.3	Význam zahraničních pracovníků pro českou ekonomiku.....	47
4.2	Odchod českých pracovníků do zahraničí.....	49
4.3	Dílčí závěr.....	50
5	Dopady jednotného trhu na konkurenceschopnost ČR.....	51
	Závěr.....	53
	Seznam použitých zdrojů.....	55
	Seznam tabulek.....	60
	Seznam obrázků.....	61
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

Česká republika se 1. května 2004 stala členskou zemí Evropské unie (dále jen EU). Se vstupem do EU se zapojila také do jednotného trhu EU, což mělo pro Českou republiku řadu ekonomických dopadů.

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit vybrané ekonomické dopady zapojení ČR do jednotného trhu EU a dále na základě zjištěných poznatků zhodnotit význam jednotného trhu EU pro ČR.

Práce se zaměřuje především na dopady zapojení ČR do jednotného trhu na vývoj zahraničního obchodu a na mobilitu pracovní síly. Hodnocený je také dopad jednotného trhu EU na konkurenceschopnost českých podniků.

Bakalářskou práci tvoří 5 kapitol. Kapitoly 1 a 2 představují teoretický úvod do problematiky mezinárodní ekonomické integrace a jednotného trhu EU. Těžištěm práce jsou kapitoly 3 a 4. Kapitola 3 se zaměřuje na zahraniční obchod a jeho vývoj od zapojení ČR do jednotného evropského trhu. Kapitola 4 sleduje dopady jednotného trhu EU na pracovní migraci do ČR a pracovní migraci z ní. Kapitola 5 pojednává o dopadech jednotného trhu na konkurenceschopnost českých podniků. Získané poznatky jsou shrnuty v Závěru.

Teoretickým východiskem pro zpracování tématu bylo studium odborné literatury a dokumentů EU. Získané poznatky byly využity při zpracování kapitol 1 a 2. Při zpracování kapitol 3 až 5 byly využity odborné zdroje, webové stránky ministerstev a dalších institucí a statistické databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ). Získaná data byla analyzována, vzájemně porovnána a vyhodnocena.

1 Mezinárodní ekonomická integrace

V této kapitole jsou vymezeny základní termíny spojené s mezinárodní ekonomickou integrací, formy a metody ekonomických integračních procesů. Dále jsou uvedeny hlavní charakteristiky vývojových stádií mezinárodní ekonomické integrace.

1.1 Vymezení mezinárodní ekonomické integrace

Pod pojmem integrace si můžeme představit propojení menších dílčích částí v jeden větší celek či propojení několika různých procesů. Ekonomická integrace je pojem i problematika, která se začala výrazně více vyskytovat po druhé světové válce. V této době se hledal způsob, který by zamezil opakování historie světových válek. Myšlenky a pokusy o ekonomickou integraci existovaly i po první světové válce, ovšem tyto pokusy byly neúspěšné, převážně z politických důvodů. Jednu z prvních definic ekonomické integrace uvádí Balassa (1966), který definuje ekonomickou integraci jako určitý stav a jako proces. Posuzujeme-li ekonomickou integraci jako proces, zahrnuje opatření určená ke zrušení diskriminace mezi ekonomickými jednotkami, které patří k různým národním státům; z hlediska určitého stavu může být charakterizována neexistencí různých forem diskriminace mezi národními ekonomikami. (Balassa, 1966, s. 25). Balassa (1966) ve své práci také rozlišuje ekonomickou integraci a spolupráci, kde jedna má za snahu tyto diskriminace úplně odstranit a ta druhá pouze omezit. (Baldwin & Wyplosz, 2013)

Podobně jako Balassa (1966) definují ekonomickou integraci také Lacina, Strejček a Blížkovský (2016, s. 47): „Ekonomická integrace je proces, v jehož rámci dochází k propojování národních ekonomik prostřednictvím odstraňování překážek pro obchodní výměnu zboží a služeb, toky kapitálu, mobilitu osob a především pracovní síly.“ Při porovnání uvedené definice s definicí dle Balassy (1966), můžeme vidět překážky jakožto diskriminační elementy a ekonomické jednotky jako zboží, kapitál, osoby a pracovní síly. Lze říct, že samotná podstata Balassovy myšlenky o ekonomické integraci je do současné doby stejná, jen jinak formulovaná.

Jak již bylo naznačeno, hlavním politickým důvodem ke vzniku ekonomické integrace je předejití opakování světových válek a jejich hrůz. Jako další důvod pro ekonomickou integraci lze uvést dělbu práce, která výrazně sílila po druhé světové válce a následně vedla ke specializaci státních ekonomik. O problematiku dělby práce a o přínosy, které

z ní vyplývají, se zajímal Adam Smith (2001) ve svém známém díle Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, ve kterém mluví o dělbě práce, konkurenci a svobodě jako o důležitých předpokladech pro bohatství všech občanů státu a zde také přišel s ideou o neviditelné ruce trhu. (Sharma, 2020)

Dále Balassa (1966) jako první rozdělil ekonomickou integraci do pěti stádií. Tato jednotlivá stadia jsou v současnosti nazývána zóna volného obchodu, celní unie, jednotný vnitřní trh, hospodářská a měnová unie a politická unie, která je označována za vyvrcholení a dokončení ekonomické integrace. (Lacina a kol., 2016)

1.2 Metody ekonomické integrace

Metodami ekonomických integrací se chápou způsoby, jakými chceme dané procesy propojit. Jsou známé dva typy integračních metod, a to funkcionální metoda neboli britský liberalistický způsob integrace a institucionální metoda neboli francouzsko-německá dirigistická metoda. (Balassa, 1966; Baldwin & Wyplosz, 2013)

Funkcionální metodu Balassa (1966) popsal jako návrat k ideálům volného obchodu do období před první světovou válkou. Zde cílem ekonomické integrace je jen odstranění překážek pro pohyb zboží. Mezi hlavní podporovatele této metody patří Allais, Röpke a Heilperin (Balassa, 1966). Tito představitelé se domáhají ekonomické integrace jen za účelem liberalizace obchodů a plateb. Allais souhlasil s těsnou hospodářskou spoluprací mezi demokratickými společnostmi, jen pokud je to v souladu s pravidlem svobodného trhu. Nejen on, ale i další zastupitelé této metody byli silně proti vměšování se národních a nadnárodních institucí do fungování trhu. (Baldwin & Wyplosz, 2013)

Institucionální metoda (dirigistická metoda) zahrnuje hlubokou ekonomickou integraci, která funguje za pomoci vládních intervencí. Pro hlubší integraci jsou specificky vytvořeny nadnárodní instituce, které mají za cíl aktivně zasahovat do ekonomiky a integračních procesů. Představitelé této metody vidí nutnost zásahu vlád, aby nedocházelo k tvorbě kartelů a monopolů. Předpokládají, že tyto intervence pomohou ke stabilitě, zdravému růstu ekonomiky a dále také k tomu, aby tyto nadnárodní instituce řídily samotné integrační procesy. Je ovšem důležité si připomenout, že při tvorbě nadnárodních institucí dochází k omezení suverenity státu, což může být překážkou pro ekonomickou integraci. Institucionální metoda byla využita při vytváření jednotného trhu EU. (Baldwin & Wyplosz, 2013; Balassa, 1966)

Baldwin a Wyplosz (2013) u těchto metod popisují, že institucionální metoda, kterou autoři nazývají federalismem, byla výrazněji více vítaná u států, které měly velké zkušenosti s masivním vládním selháním a velkým válečným utrpením jako třeba Německo, Francie, Belgie a další. Tyto státy byly ochotny přijmout radikálnější změny ohledně způsobu vládnutí v Evropě, a tak se právě ony po druhé světové válce staly pilířem pro současnou Evropskou unii.

Baldwin a Wyplosz (2013) dále poukázali na to, že země, které byly výrazně méně zasažené válkou, preferují funkcionální metodu mezinárodní spolupráce. Mezi tyto země patří například Velká Británie, Portugalsko a Španělsko. Zvláště Velká Británie, která i při zapojování se do evropského trhu odmítala již od začátku přijmout jednotnou měnu a ve které setrvala silně funkcionální orientace.

1.3 Stádia ekonomické integrace

1. Zóna volného obchodu

Jedná se o nejnižší úroveň ekonomické integrace. Na této úrovni si členské státy mezi sebou odstraní veškeré obchodní překážky a jiná možná omezení obchodu. Do toho patří například zrušení cel a kvót. Díky tomu je možné volně obchodovat se zbožím mezi členskými státy, avšak zrušení cel a kvót vede ke ztrátě ekonomického nástroje k ochraně národního trhu, proto si státy často určí přechodné období, kdy platí dodatečná opatření, aby méně konkurenceschopným odvětvím daly čas na vypořádání se s problémy, které nastaly právě odstraněním obchodních překážek mezi trhy. Ovšem každý stát si stále sám určuje obchodní podmínky s nečlenskými státy a vůči nim se chová jako suverénní stát. Není vytvořena žádná instituce, která by řídila integraci. Zdrojem problémů může být situace, kdy každá členská země má vůči nečlenské zemi jiné clo. Potom je možné, aby se zboží dostalo do zóny volného obchodu přes stát s nejnižším clem, nejsou-li nastavena pravidla pro určení původu zboží, kde se pak clo platí znovu. Proto na hranicích jsou plně funkční celní kontroly. Jedním z příkladů je i Středoevropská zóna volného obchodu, do které původně patřila i Česká republika. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

2. Celní unie

Celní unií se rozumí druhá úroveň ekonomické integrace. Pro naplnění požadavků celní unie musí členské země zrušit obchodní překážky stejně jako u zóny volného obchodu,

ale rozdíl se nachází ve vytvoření společné celní politiky vůči třetím zemím. To vede k vytvoření společné obchodní politiky a celního sazebníku. V praxi to znamená, že při domlouvání obchodních podmínek se třetími zeměmi členové celní unie vystupují jako jeden celek. Stejně jako u zóny volného obchodu zde existuje přechodné období i několika let pro adaptaci trhů na nová pravidla. Je vytvořena nadnárodní instituce, která dohlíží na fungování celní unie. Vytvoření této instituce je jeden z příkladů institucionální metody ekonomické integrace a jejího dohledu nad trhem. Ovšem také státy ztrácí možnost suverénního rozhodování vůči třetím zemím a musí se podřídit pravidlům unie. Tudíž vzniká moc, která je již nadnárodní a která je důležitým krokem k vytvoření fungujících hlubokých integračních procesů. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

V EU jsou pravidla o celní unii definována ve Smlouvě o fungování Evropské unie: „Unie zahrnuje celní unii, která pokrývá veškerý obchod zbožím a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu ke třetím zemím.“ (Smlouva o fungování Evropské unie, 2012, čl. 28)

3. Společný trh

Společný trh je třetí úroveň ekonomické integrace. V tomto případě jde o výrazně hlubší integraci, kde dochází k velkým funkčním změnám vnitřního trhu. K volnému pohybu zboží se přidá volný pohyb kapitálu, služeb a pracovní síly (vznik takzvaných čtyř svobod). Odpadávají zde veškeré vnitřní hraniční kontroly a díky tomu zmizelo pohraniční čekání a zajistil se plynulý průchod mezi hranicemi, což výrazně zjednodušuje i nadále volný pohyb zboží. Takto fungující společný trh existuje pouze v EU pod označením Jednotný vnitřní trh EU, který existuje od roku 1993. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

4. Hospodářská a měnová unie

Hospodářská a měnová unie je jedna z časově nejnáročnějších a nejsložitějších integračních procesů. Hospodářská integrační část počítá s koordinací hospodářské politiky všech zemí zapojených do hospodářské unie. Příkladem je sladění monetární a fiskální politiky. Souhra mnoha států na této úrovni je složitá. V tomto bodě se členové unie vzdávají vlastních monetárních a fiskálních nástrojů a dále ztrácejí svoji ekonomickou suverenitu. Měnová integrace počítá s tím, že státy v unii přijmou

společnou měnu pro celý společný trh, která plně nahradí národní měny unijních států. Dále je vytvořena instituce nadnárodní centrální banky, které jednotlivé národní centrální banky unijních států podléhají. Nadnárodní banka přebírá na sebe zodpovědnost a kompetence národních bank členských států a stará se o devizové kurzy a úrokové sazby členských států. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

5. Politická unie

Nejvyšší stupeň ekonomické integrace také zahrnuje integraci politickou. V kontextu EU je na politickou unii nahlíženo jako na vyvrcholení a ukončení integračních procesů. Je to stav, kdy se členské státy integrují do jednoho celku nejen v ekonomickém smyslu, ale také v politickém smyslu. V tomto bodě mají plně propojené instituce, obranu, zahraniční politiku a hospodářství. V této fázi se členské státy chovají již jako jeden celek a výrazně ztrácí svoji ekonomickou a politickou suverenitu. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

2 Vytváření jednotného trhu Evropské unie

V této kapitole jsou vymezeny důležité mezníky procesu vytváření jednotného trhu v Evropské unii, motivy pro utvoření a události, které významně tvarovaly podobu evropského trhu až po současnou dobu.

2.1 Příprava jednotného trhu EU

Tato podkapitola pojednává o meznících, které vedly k vytvoření jednotného trhu EU. Tvorba jednotného trhu je dlouhodobý a kontinuální proces, jenž vyžaduje pečlivou přípravu.

2.1.1 Schumanova deklarace a ESUO

V **Schumanově deklaraci z roku 1950** tehdejší francouzský ministr zahraničí navrhl a odůvodnil potřebu sjednocené a organizované Evropy. Je zde zdůrazňováno zajištění míru v Evropě a navrhováno několik integračních kroků pro dosažení tohoto cíle. Dle této deklarace bylo nejdůležitějším krokem podřízení francouzské a německé těžby uhlí a výroby oceli společnému vysokému úřadu, který bude fungovat jako organizace otevřená pro ostatní evropské země. Uhlí a ocel byly vybrány, protože jsou důležitým zdrojem pro ekonomickou industriální aktivitu a také pro vybavování armád, čímž se zajistí ekonomická prosperita a zároveň se zamezí válečným aktivitám. Zakládajícími členy byla Francie, Německo, Itálie, Nizozemsko, Belgie a Lucembursko. Tato integrace postupovala dle institucionální metody (viz kapitola 1.2), kde na celou integraci dohlížela nadnárodní organizace. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

Ze Schumanovy deklarace lze vyčíst, že mír byl silnou motivací při psaní této deklarace. „Světový mír by nemohl být zachován bez tvůrčího úsilí, jež je úměrné nebezpečím, který tento mír ohrožují.“ (Lacina a kol., 2016, s. 20)

Tento výhled se naplnil v roce 1952 založením Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), které se stalo jedním z prvních významných kroků směrem k evropské ekonomické integraci. Zvláště získané praktické zkušenosti se projevíly užitečné při dalších krocích Evropské integrace. ESUO mělo ustanovenou platnost padesát let, kdy v roce 2002 pozbylo platnosti. **Zakládající země ESUO projevíly zájem pokračovat v integračních procesech** a směřovat k vytvoření společného trhu. Debaty o pokračování integrace vyvrcholily podepsáním Římské smlouvy a založením

Evropského hospodářského společenství (EHS). (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

2.1.2 Římská smlouva a vznik EHS

Římská smlouva, podepsána v roce 1957, která je oficiálně nazývaná Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, je jednou z nejdůležitějších smluv, která definovala vývoj a postup evropské ekonomické integrace. Smlouva utvářela budoucí podobu jednotné Evropy a definovala postup při tvorbě hospodářské integrace. Samotná smlouva se dělí na několik článků, kde každý článek zadává potřebné kroky k vytvoření jednotné stabilní Evropy. V prvním článku se zakládá EHS, které započalo 1. ledna 1958. Článek druhý dává EHS za cíl dosažení společného trhu, odstranění překážek a rozdílů mezi hospodářskými politikami a podporu rozvoje hospodářských činností. Dále si dává za cíl vyšší stabilitu v Evropě, užší kontakty mezi členskými státy a nepřetržitý a stabilní růst. Článek třetí zadává postupné kroky pro vznik jednotného trhu EU a rozšíření volného pohybu na osoby, kapitál a pracovní sílu. **Ve smlouvě je uveden cíl dosáhnout společného trhu do dvanácti až patnácti let**, kde jedním z prvních kroků bylo odstranění obchodních překážek mezi členskými státy, vytvoření celní unie a následně vytvoření společného trhu. Zakladateli EHS jsou Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

2.1.3 Celní unie v EHS

Dalším důležitým mezníkem tvorby jednotného trhu EU bylo **dokončení celní unie v EHS v roce 1968**. To vedlo k lepšímu přechodu zboží mezi státy Společenství, kde se již nemuselo dodatečně vykazovat původ zboží a dále se zjednodušilo vyjednávání obchodních podmínek a cel vůči třetím zemím. I když celní unie byla zavedena bez větších problémů, příprava společného trhu začala stagnovat z důvodu několika politických krizí. Lacina a kol. (2016) dávají značnou vinu tehdejšímu francouzskému prezidentovi Charlesu de Gaullovi, který se pokusil po neúspěšném pokusu reformovat zemědělství ve Francii zneužít trh EHS jen pro francouzské zboží a byl silným zastáncem francouzských národních zájmů, což mělo za důsledek zhoršení spolupráce při dotváření jednotného trhu. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

V roce 1973 došlo k prvnímu rozšíření členů EHS. Mezi nové členy se řadilo Dánsko, Velká Británie a Irsko. (Baldwin & Wyplosz, 2013)

2.1.4 Bílá kniha o jednotném vnitřním trhu

Při tvorbě vnitřního společného trhu se naráželo na mnoho problémů, jak administrativních, legislativních, tak i technických. Těmito problémy, které doprovázely stagnaci vývoje jednotného trhu EU, se zabývala Bílá kniha o dokončení vnitřního trhu, která obsahuje politická doporučení pro zlepšení výkonnosti a efektivity jednotného vnitřního trhu. Ta si dávají za úkol odstranit všechny výše uvedené překážky pohybu zboží. (Baldwin & Wyplosz, 2013; Urban, n.d.)

Bílá kniha Dokončení vnitřního trhu, kterou Evropská komise zveřejnila v roce 1985, analyzovala překážky v evropské integraci, které bylo nutno překonat k dotvoření vnitřního trhu. V knize se překážky dělí na fyzické, technické a fiskální. (Commission of the European Communities, 1985)

Překážky uvedené v Bílé knize (viz výše):

- Fyzické – zde jsou hlavními překážkami stálé kontroly osob a zboží na hranicích mezi členskými státy
- Technické – problematika s různorodými a rozdílnými národními předpisy, které ovlivňovaly pohyb zboží, služeb a osob
- Fiskální – rozdílné sazby nepřímých daní deformují obchod a vynucují si kontroly na hranicích členských států.

Bílá kniha předkládá návrhy, které by měly vlády přijmout pro dokončení jednotného vnitřního trhu. Především jsou to harmonizace předpisů, mezistátní uznávání produktů a zesílení komunikace mezi státy. Bílá kniha dále obsahuje časový harmonogram, který **plánuje dokončení jednotného vnitřního trhu do konce roku 1992**. (Commission of the European Communities, 1985)

„Evropa stojí na křižovatce. Buď půjdeme vpřed s rezolucí a odhodláním, nebo upadneme zpět do průměrnosti. Buď se můžeme odhodlat k dokončení integrací ekonomik Evropy, nebo kvůli nedostatku politické vůle čelit obrovským problémům, a tím jednoduše nechat Evropu, aby se nevyvinula v nic víc než pouhou zónu volného obchodu.“ (Commission of the European Communities, 1985, s. 55) Samotný závěr Bílé knihy obsahuje kritický postoj k nedostačujícímu pokroku evropské integrace a naléhá na evropské představitele, aby našli odhodlání dokončit integraci Evropy.

Předpokládané přínosy jednotného trhu uvedla **Cecchiniho zpráva z roku 1988** (Commission of the European Communities, 1988), kterou si nechala Evropská komise vypracovat. Poukazuje na ekonomické ztráty zapříčiněné nedokončenou ekonomickou integrací. Vyměřuje ekonomickou ztrátu danou existencí obchodních hraničních překážek, výrobních překážek a nevyužitý potenciál úspor z rozsahu. Zpráva odhaduje, že potenciální zisk z dotvoření vnitřního trhu je pro všechny členské státy jako celek 4,25 % - 6,5 % HDP.

Cecchiniho zpráva mimo jiné uvádí: „Dnešní fragmentace evropské ekonomiky a její slabá konkurenceschopnost na mnoha trzích znamenají, že zde existuje vysoký potenciál pro racionalizaci výrobních a distribučních struktur, vedoucí ke zlepšení produktivity a k redukci v nákladech a cenách. Dokončení vnitřního trhu, je-li vhodně posíleno politikami hospodářské soutěže jak Společenstvím, tak členskými státy, bude mít významný a pozitivní dopad na ekonomický výkon a zaměstnanost.“ (Commission of the European Communities, 1988, s. 8)

2.1.5 Jednotný evropský akt

V 70.-80. letech evropská integrace stagnovala. Národní vlády stále výrazně chránily své trhy před volným pohybem zboží a poskytovatelé služeb museli mít certifikáty z každé země, kde působí, zvlášť. Proto evropská komise s Jacques Delorsem v čele vydala Jednotný evropský pakt, který byl v roce 1986 přijat členskými státy a vstoupil v platnost následující rok. Cílem bylo oživit evropskou integraci dotvořením jednotného vnitřního trhu. Výrazně změnil politické kompetence Evropského společenství (ES) a vydal několik bodů pro dotvoření jednotného trhu EU. Hlavní politickou změnou bylo hlasování v Evropské radě kvalifikační většinou v oblasti vnitřního trhu a dále posílení pravomocí Evropské komise a Evropského parlamentu. Kroky, které jsou v aktu vyčleněny, **mají za cíl posílit čtyři svobody: pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu.** Zvláště se evropské představitelé zavázali k přijímání návrhů z Bílé knihy o jednotném trhu (viz kapitola 2.1.4). Jednotný evropský akt umožnil přechod ze společného trhu na jednotný trh v roce 1993. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013; Jednotný evropský akt, 1986)

Mezi tyto kroky patří (Baldwin & Wyplosz, 2013, s. 48):

- Liberalizace obchodu

- Odstranění formalit na hranicích
- Harmonizace sazeb DPH uvnitř širokých pásem
- Liberalizace trhu veřejných zakázek
- Harmonizace a vzájemné uznání technických standardů ve výrobě, balení a marketingu
- Odstranění všech kontrol kapitálu
- Zvýšení stupně integrace trhu kapitálu
- Liberalizace politik v oblasti přeshraničního hospodářského styku, pravidel vstupu na trhy, a to včetně vzájemného uznání souhlasu národními regulátory.

Od přijetí Jednotného evropského aktu se proces ekonomické integrace oživil a začalo postupné odbourávání ekonomických překážek. **V roce 1993 byl dotvořen jednotný trh a bylo přijato 90 % návrhů Bílé knihy.** S dokončením jednotného trhu odpadly kontroly pohybu zboží na vnitřních hranicích. Byl umožněn volný pohyb pracovníků, svoboda podnikání mezi členskými státy, poskytování služeb přes hranice a jsou odstraněny překážky pro přesuny kapitálu. (Evropský parlament, 2020a)

2.1.6 Schengenská smlouva

Smlouva má za cíl vytvoření schengenského prostoru, ve kterém byl realizován úplný volný průchod bez hraničních kontrol mezi členskými státy (tedy **odstranění veškerých fyzických překážek**, které identifikovala Bílá kniha z roku 1985). Zároveň zahrnuje nutnost ochrany vnějších hranic schengenského prostoru. Smlouva byla podepsána v roce 1985 a její rozšířená podoba v roce 1990. Schengenský prostor se zprovoznil v roce 1995. (Celní správa ČR, 2020)

2.2 Vznik a fungování jednotného trhu

2.2.1 Maastrichtská smlouva

Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii), která byla podepsaná v únoru 1992, vstoupila v platnost v roce 1993.¹ **Smlouva reaguje na dokončení jednotného evropského trhu, vytváří podklady k vytvoření EU** a stanovuje další cíle evropské integrace. Jedním z cílů rozvoje jednotného trhu je dosažení hlubší ekonomické integrace

¹ Maastrichtská smlouva zrušila EHS a nahradila ho ES.

a **zavázání se členských států k vytvoření měnové unie** (viz kapitola 1.3). Národní banky se vzdají suverenity ve prospěch nadnárodní instituce Evropské centrální banky v oblasti měnové politiky a státy nahradí vlastní měnu eurem. Smlouva také vytvořila 3 pilíře EU, na kterých má unie stát. Bylo vytvořeno občanství EU, které dává právo volně se stěhovat a bydlet kdekoli v EU a nadále upevňuje evropskou spolupráci. Dále navrhla vytvořit ústavu EU, která by sjednotila evropské smlouvy jedním právním předpisem.² **Samotná smlouva také předpokládá připojení postkomunistických zemí do jednotného trhu EU** a dále upravuje společný postup států v zahraniční a bezpečnostní politice ES. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

2.2.2 Eurozóna

Eurozóna je hospodářská a měnová unie a je dalším stádiem ekonomické integrace po jednotném trhu. Cílem je koordinace hospodářské politiky a zavedení jednotné měny. Jednotná měna eliminuje problematiku rozdílných devizových kurzů a usnadňuje obchodování mezi členskými státy. V roce 1998 Evropské společenství rozhodlo o jedenácti zemích, které jako první **přijmou společnou měnovou politiku a vytvoří tzv. eurozónu.** Těmito státy byly Belgie, Finsko, Irsko, Francie, Itálie, Rakousko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Španělsko a Portugalsko. Tentýž rok byla založena Evropská centrální banka. V roce 1999 se euro stává právoplatnou měnou, existující však jen v elektronické podobě. Až v roce 2002 začalo euro obíhat v hotovosti. Státy, které se rozhodly přijmout euro, si od eurozóny představovaly především větší ekonomickou stabilitu a zlepšení pohybu zboží mezi státy se stejnou měnou. V současnosti má eurozóna 19 členských zemí, jako zatím poslední země se do eurozóny připojila Litva v roce 2015. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

Snaha EU se přiblížit co nejvíce k nejvyšší ekonomické integraci politické unie již existuje od Schumanovy deklaráce. S touto myšlenkou je spojena vize o tzv. „Spojených státech evropských“ a vytvoření Eurozóny je dalším krokem k jejímu přiblížení. (Lacina a kol., 2016; Baldwin & Wyplosz, 2013)

² Evropská ústava však nebyla schválena. Členské státy místo ústavy schválily Lisabonskou smlouvu (viz kapitola 2.2.3).

2.2.3 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva byla podepsána v roce 2007 a vstoupila v platnost 1. 12. 2009. **Tato smlouva dává právní subjektivitu Evropské unii** a zvýšila soudržnost v zahraniční a v bezpečnostní politice. Udává, že o záležitostech vnitřního trhu lze hlasovat kvalifikovanou většinou, a dále upravuje kritéria pro přijetí do EU, a tím i do jednotného trhu EU. Také zařazuje podporu hospodářské, sociální a územní soudržnosti a solidarity mezi členskými státy do základních cílů unie. (Baldwin & Wyplosz, 2013)

V roce 2007 se do EU připojilo Bulharsko a Rumunsko. Poslední zemí, která se připojila do EU, je Chorvatsko v roce 2013. (Evropská unie, 2021)

2.3 Jednotný digitální trh

Jednotný digitální trh (JDT) je reakcí na rostoucí význam internetového obchodování, internetových peněžních transakcí a celkovou digitalizaci Evropy. JDT je část jednotného trhu EU, která se zabývá integrací národních digitálních ekonomik a rozvojem digitální infrastruktury a internetové sítě. **V roce 2015 přijala Evropská komise strategii pro jednotný digitální trh.** Cílem jednotného digitálního trhu je odstranění překážek elektronického obchodování v rámci EU, sjednocení pravidel digitálního trhu, zefektivnění digitální ekonomické aktivity a zvýšení zaměstnanosti. Kromě důsledku zlepšení digitálních služeb a obchodování, jsou důležitými změnami odstranění lokalizační diskriminace nákupu produktů. Zlepšuje přístup k digitálnímu obsahu napříč Uní a také ruší telefonní poplatky za účtování do jiných zemí. Dále má JDT přispět ke transparentnosti a spravedlnosti u online zprostředkovatelských služeb. Jednotný digitální trh má také za cíl modernizaci a digitalizaci veřejné správy a přijetí společného postupu ke kybernetické bezpečnosti. (Evropská rada, 2020; Evropský parlament, 2020b; Evropský výzkumný prostor, 2017)

Poukazuje se však na slabinu tohoto trhu, kterou je digitální obsah pod ochranou autorských práv, kde tento obsah je omezen hranicemi státu. O tuto problematiku se zajímají Schroff a Street (2018), kteří sledují snahy EU o zajištění zájmů tvůrců a spotřebitelů v digitální sféře. Opatření však považují za nedostatečná hlavně z důvodu zanedbání vazby mezi zákonem o autorských právech a kolektivní správou, zejména kvůli nezohledňování rozdílných zájmů vlastníků autorských práv a administrativním problémům s licencováním v jiných státech EU.

Nová pravidla při obchodování a poskytování služeb na celém jednotném trhu EU zavedla právní norma **Obecné nařízení Rady EU o ochraně osobních údajů** (General Data Protection Regulation – neboli GDPR). Rada EU tím ovlivnila podobu a fungování jednotného trhu EU. Právní norma GDPR zvláště ovlivňuje práci s daty v digitálním prostředí. Norma navazuje nejen na rostoucí digitální trh, který je spojený s potřebou ochrany uživatelů. GDPR dává za úkol firmám, vládním institucím a jednotlivcům chránit osobní data, vymezuje možnosti využívání těchto dat a platí pro všechny, kteří působí na území EU. GDPR tím sjednocuje právní ochranu osobních informací po celé EU a zjednodušuje pracování s informacemi o osobách z různých států. Na druhé straně tento krok zvyšuje náklady firmám, obzvláště obchodním. Vanberg (2021) popisuje GDPR jako významný krok vpřed v ochraně spotřebitelů, u kterého by se ale nemělo zastavit. V GDPR vidí nedopracovaný potenciál, který je zapotřebí dořešit, zvláště v dnešním rychle technologicky rostoucím trhem. (Ministerstvo vnitra, n.d.)

Wong (2021) se zabývá aplikování GDPR na online individuální nastavování cen zboží. V online prostředí mohou být rozdílné ceny způsobeny individuální internetovou stopou a chováním. Někteří obchodníci toto využívají k přizpůsobení individuálních cen, a tím vytváří cenovou diskriminaci. Ze zjištění Wonga (2021) vyplývá, že GDPR má pouze limitovaný účinek na individuální nastavování cen. Pravidla GDPR příliš neomezují sbírání dat pro podnikatelské účely. Je však nutné se touto problematikou zabývat, jednak kvůli potenciální tržní deformaci a jednak z druhé strany jsou individuální ceny určitým způsobem v rozporu s lidskými právy.

2.4 Zapojení ČR do jednotného trhu EU

Po pádu komunistických režimů v roce 1989 byly zahájeny procesy o revitalizaci a transformaci národních ekonomik. ČR viděla připojení se na jednotný trh EU jako cestu k přiblížení se Západu ve smyslu jak ekonomickém, tak politickém. Evropská asociační dohoda ČR a ES, podepsána v roce 1993, obsahovala dohodu o **zavedení zóny volného obchodu deset let od nabytí platnosti smlouvy** a postupném rozvoji obchodní a jiné spolupráce. Dohoda nabyla platnosti v únoru 1995. Kvůli rozdílnosti ekonomik mezi EU a postkomunistickými zeměmi se představitelé EU v roce 1993 na jednání Evropské rady v Kodani dohodli na takzvaných kodaňských kritériích, která stanoví podmínky přijetí do EU. (Lacina a kol., 2016; Zenkner, n.d.)

Body kodaňských kritérií jsou (Eur-Lex, n.d.):

- Stabilní demokratický a institucionální systém, zajišťující ochranu lidských práv a respektování práv menšin.
- Fungující tržní hospodářství a schopnost vypořádání se s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci EU.
- Přijmout pravidla, politiky a normy, které tvoří soubor právních předpisů EU, zavázat se o jejich plnění a dále přistoupit k cílům politické, hospodářské a měnové unie.

V roce 1998 oficiálně začal proces připojení ČR do EU, ve kterém EU stanovila podmínky členství a začala sledovat připravenost ČR a dalších uchazečů. Pokrok uchazečů byl hodnocen každoročně Evropskou komisí, která hodnotila implementaci a účinnost potřebné legislativy. První zpráva z roku 1998 byla velmi kritická, zvláště ohledně veřejné správy a soudnictví, které museli čeští představitelé neprodleně dořešit. Dále se EU dožadovala větší transparentnosti a zavedení antikorupčních opatření. Dále se kriticky hodnotila situace Romů v ČR. Pokrok ČR je značně pozitivně hodnocen zprávou z roku 2001, která především zmiňuje pokrok v oblasti fungování tržní ekonomiky. V roce 2002 byla připravenost ČR hodnocena jako dostatečná a došlo k završení předvstupního vyjednávání. (Lacina a kol., 2016)

1. května 2004 ČR s dalšími devíti zeměmi vstoupila do ES, tím se také zapojila do jednotného trhu. ČR i po vstupu nadále pracovala na hlubší ekonomické a politické integraci pro plné zapojení do schengenského prostoru. Plně se zapojila do Schengenu v prosinci 2007. (Lacina a kol., 2016, Zenkner, n.d.)

3 Dopady jednotného trhu na zahraniční obchod ČR

Nejdůležitějším základem jednotného evropského trhu jsou tzv. „čtyři svobody“, tedy svoboda pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. **V této části práce je analyzována svoboda pohybu zboží a její dopady na zahraniční obchod ČR.**

3.1 Dopady jednotného trhu EU v oblasti obchodu

Význam jednotného evropského trhu shrnuje článek Evropské komise, který uvádí: „Vnitřní trh EU má současně obrovský význam pro hospodářské oživení. Bezcelní přeshraniční obchod šetří firmám náklady a spotřebitelům přináší cenově výhodnější výrobky. Podniky mohou snadno investovat v zahraničí v rámci EU. Kdo pracuje, může si vybrat, v které zemi EU chce svoji práci vykonávat. To vše v posledních desetiletích zesílilo konkurenceschopnost, vedlo k ekonomickému růstu a prosperitě, zejména v Německu, které je významným vývozcem. Evropská unie je tak největším hospodářským prostorem světa, dokonce před USA a Čínou.“ (Evropská komise, 2017, s. 13)

Celkovými dopady jednotného trhu pro členy EU se zabývají Mion a Ponattu (2019). Zaměřili se na podporu obchodu, variaci dostupných produktů a blahobyt občanů EU. Zjistili, že jednotný trh zvyšuje prosperitu obyvatel EU, zvyšuje celkovou produktivitu a snižuje přírážky k cenám dovážených produktů všem jejím členům. Dále došli k tomu, že země mimo jednotný trh jsou v mírně horší situaci kvůli existenci jednotného trhu. U blahobytu se procentní roční nárůst na obyvatele EU pohybuje v rozmezí 2,07 % až 4,35 %. Mion a Ponattu (2019) sledují nárůst prosperity obyvatel po celé EU, kde se růst v **ČR pohybuje v průměru 3,99 % ročně**. V relativních číslech, díky jednotnému trhu, má ČR čtvrtý nejvyšší růst prosperity ze zemí EU, avšak v absolutních číslech dosahuje poměrně nízkého růstu prosperity. Zjistili také, že růst prosperity je vyšší v regionech v oblasti geografického středu Evropy. Do geografického centra EU můžeme zařadit i ČR a vysvětlit tím i nadprůměrně relativní růst její prosperity při srovnání průměru zemí EU.

Mion a Panattu (2019) dále píšou o ekonomických benefitech jednotného trhu pro evropské země. Z nálezů Miona a Panattua (2019) lze vyčíst zvýšení roční produktivity o 3,04 % v ČR. Srovnáme-li to s ostatními zeměmi EU, relativní růst produktivity v ČR je poměrně vysoký. Dále jednotný trh vede k průměrnému snížení

přirážek k cenám dovážených produktů v ČR o 3,26 %. Což v relativním měřítku je nadprůměrné s ohledem na ostatní státy EU.

V této práci se budeme na zahraniční obchod dívat dle definice Českého statistického úřadu (2021a). Podle něho se za zahraniční obchod považuje obchod mezi českými a zahraničními subjekty, kde dochází ke změně vlastnictví zboží mezi těmito subjekty.

ČR vstupem do EU otevřela cestu volnému obchodování s ostatními členskými státy. Dále se také zjednodušilo obchodování s nečlenskými státy, protože ČR se stala součástí velkého obchodního celku, který funguje jako celní unie se společnou obchodní politikou. Jako součást jednotného trhu má ČR na světovém trhu lepší postavení. EU může **vyjednávat výrazně lepší podmínky pro evropský trh, a tím i pro trh český.** Příkladem důležitých obchodních partnerů, se kterými EU vyjednává o podmínkách obchodu, jsou USA, Čína, Švýcarsko a po brexitu i Velká Británie. V posledních letech EU uzavřela smlouvy o volném obchodu či hospodářském partnerství např. s Kanadou a Japonskem. **Ke všem těmto zahraničním trhům má ČR přístup díky jednotnému trhu EU a má stejné podmínky jako ostatní členské státy, z čehož ČR silně benefituje.** (Evropský parlament, 2020c; Linhart, 2019)

Při otvírání českého trhu Evropské unii či světu musela ČR silně dbát na konkurenceschopnost svých firem (viz kapitola 2.4). Neschopnost českých firem konkurovat zahraničním firmám může negativně ovlivnit schopnost se prosadit jak na českém trhu, tak i na zahraničním trhu. Česká národní banka (2019, s. 33) v této souvislosti uvádí: „Otevření se mezinárodnímu obchodu znamená zvýšení konkurence, což vede k zániku méně produktivních firem a k alokaci zdrojů od méně produktivních firem k firmám produktivnějším. Produktivnější firmy rostou rychleji, mají příležitost k exportům a jsou nuceny inovovat, což dále zvyšuje dlouhodobou produktivitu.“ Právě zde byly obavy před připojením hospodářsky slabší ČR na jednotný trh EU. Dále **propojenost trhů také znamená sdílení pozitivních, ale i negativních vlivů,** které mohou přijít jak z politické, tak i ekonomické strany. Příkladem může být ekonomická krize z roků 2008 a 2009, kterou zdokumentoval Český statistický úřad (2011). Tato krize, která přišla z USA, zasáhla také EU. I když ČR a USA nebyly významnými obchodními partnery, Unii jako obchodního partnera to zasáhlo významně a ČR jakožto část EU byla také silně zasažena. (Evropský parlament, 2020a; Evropský parlament, 2020c; Linhart, 2019)

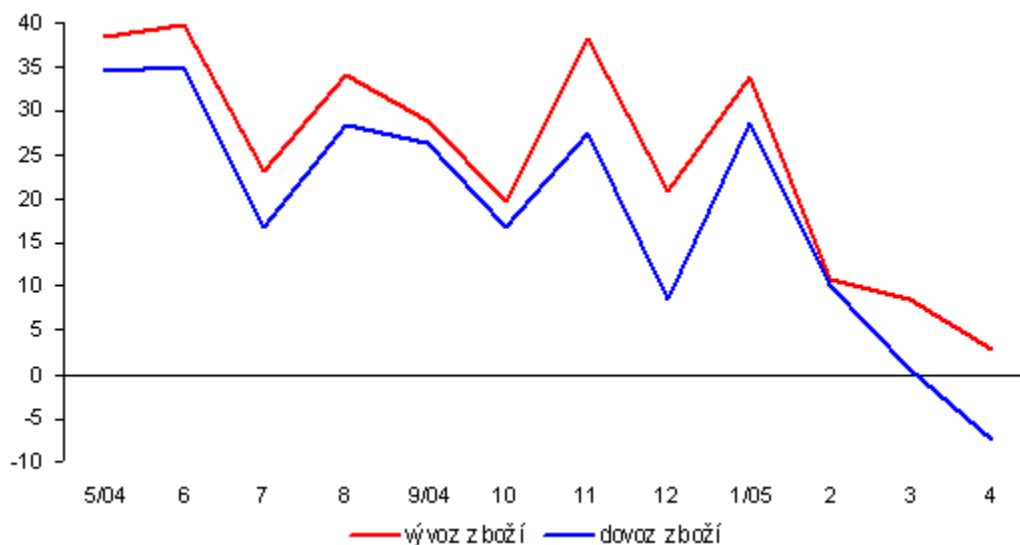
Zpráva České národní banky (2019) uvádí další výhody liberalizace mezinárodního obchodu. Prvním výhodou liberalizace obchodu je, že snižuje ceny zahraničních produktivních vstupů, a tím přispívá k produktivitě firem. Další výhodou je získání znalostí od zahraničních firem, kterým se podařilo probojovat na trh jiného státu.

3.2 Vývoj zahraničního obchodu ČR

V této podkapitole se podíváme na vývoj zahraničního obchodu ČR. Dále budeme sledovat vývoj obchodní bilance a roky, které byly pro zahraniční obchod ČR nejvýznamnější.

Česká národní banka (2005) dokumentovala první dopady připojení ČR do EU během prvního roku jejího členství. Zdokumentovala meziroční změnu dovozu, vývozu a celkového salda obchodní bilance (viz Obr. 1). Zjistila, že za sledované období saldo obchodní bilance skončilo v přebytku ve výši 11,2 miliard Kč a samotná bilance se zlepšila o 78,5 miliard Kč. Dále zde byl výrazný růst vývozu a dovozu. Vývoz se zvýšil o 23,8 % a dovoz zboží se zvýšil o 17,5 %. Největší nárůsty byly zaznamenány na začátku sledovaného období, avšak na konci tohoto období byl zaznamenán mírný pokles dovozu a útlum růstu vývozu. Růst obchodní bilance však nebyl sledován ve všech sektorech. Největší růst byl vidět u strojů a dopravních prostředků, kde se jejich obchodní bilance zlepšila o 71 miliard Kč. Byl pozorován také propad u energetických a neenergetických surovin. Jako důvod propadu Česká národní banka (2005) udává zvyšující se ceny ropy a zemního plynu ve světě.

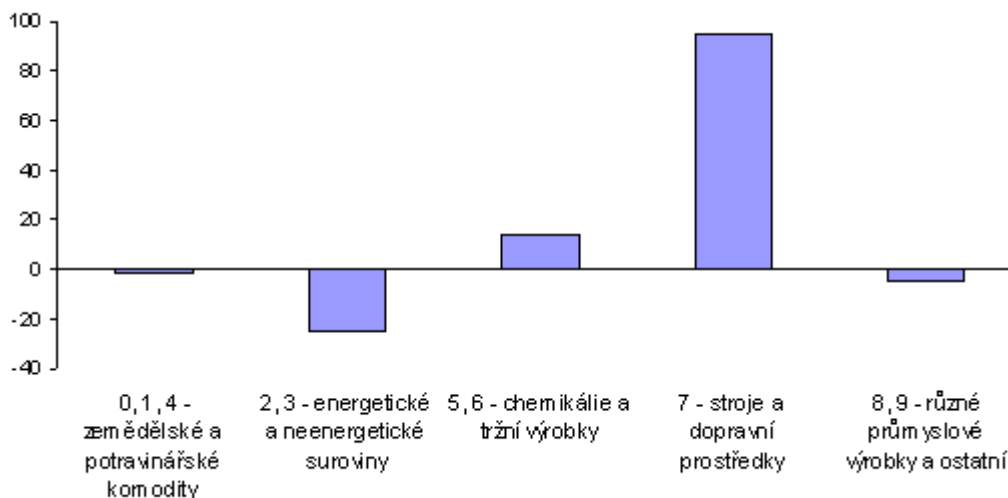
Obr. 1: Meziroční růst vývozu i dovozu v prvních měsících po vstupu ČR do EU (v %)

Zdroj: Česká národní banka (2005)

Graf celkového vývoje zahraničního obchodu (viz Obr. 2) a Česká národní banka (2005) uvádí, že obchodní bilance nebyla zlepšena přímo vstupem ČR do EU, změnou celních pravidel a zjednodušení administrativy, ale spíše nepřímým způsobem. Tím se rozumí zařazení ČR do společenství vyspělých tržních ekonomik a související **přesuny výroby ze západní Evropy do ČR (tedy přímé zahraniční investice do ČR), které významně zlepšují bilanci salda ve druhé polovině sledovacího období.**

Obr. 2: Meziroční změny salda obchodní bilance od května 2004 až po duben 2005 (v mld. Kč)

Zdroj: Česká národní banka (2005)

Můžeme vyvodit, že v době vstupu do EU mohla ČR nabídnout ostatním členským státům zejména stroje a dopravní prostředky, kde z grafu (viz Obr. 2) můžeme vidět skokový nárůst salda obchodní bilance u těchto položek v krátké době po připojení do jednotného trhu EU. Dále šlo spíše o přípravu a budování hospodářství a průmyslu díky přímým zahraničním investicím a s tím souvisejícím přesunem výroby do ČR. Během něho šlo firmám především o minimalizaci nákladů výroby. ČR ještě nebyla plně zapojena do jednotného trhu EU v roce 2004. Součástí schengenského prostoru se ČR stala až v prosinci 2007, tím se odstranily překážky v podobě kontrol na hranicích se sousedními zeměmi, které brzdily pohyb zboží přes hranice ČR (viz kapitola 2.1.6). Velký vývozní a dovozní růst bychom tím pádem měli vysledovat od roku 2008.

Tab. 1: Zahraniční obchod ČR ve vybraných letech (v mil. Kč)

Rok	2005	2007	2009	2014	2017	2019
Export	1 883 791	2 314 158	2 033 355	3 149 198	3 512 898	3 691 764
Import	1 878 626	2 335 399	2 002 288	3 003 189	3 349 431	3 546 069
Bilance	5 165	-21 241	31 067	146 009	163 467	145 695

Zdroj: Český statistický úřad (2021b), zpracováno autorem

Tab. 1 uvádí vývoj exportu a importu ČR ve vybraných letech. Dále ukazuje vývoj bilance zahraničního obchodu ČR.

Podle dat Českého statistického úřadu (2021b) hodnota exportu zboží z ČR byla nejvyšší v roce 2019 (3,7 bilionu Kč). Srovnáme-li to s rokem 2005, kdy jsme na jednotném trhu teprve začínali fungovat, byl nárůst téměř dvojnásobný.

Dle dat Českého statistického úřadu (2021b) export zboží z ČR ve sledovaném období vykazuje až na výjimky jasnou růstovou tendenci. Největší meziroční růst byl zaznamenán v roce 2010 po světové ekonomické krizi, kdy růst dosahoval mezi lety 2009 a 2010 hodnoty 14,8 %. Další významný meziroční růst nastal mezi lety 2005 a 2006 a dále mezi lety 2006 a 2007, **tedy nedlouho po zapojení na jednotný trh**, kdy meziroční růst dosahoval 11 % a 10,5 % respektive. Velmi výrazný nárůst také nastal v roce 2014, a to konkrétně 13 %. Pokles exportu lze vysledovat během ekonomické krize v letech 2008 a 2009. V roce 2009 se export snížil o necelých 11 %. Růst zahraničního obchodu zpomalil po roce 2014 a v roce 2019 zahraniční obchod vzrostl jen o 2 %. Z předběžných dat Českého statistického úřadu (2021b) můžeme vidět meziroční pokles

exportu o 4,4 % v roce 2020, který můžeme vyhodnotit jako důsledek pandemie. Průměrný meziroční růst exportu za sledované období od roku 2005-2020 byl v průměru 4,5 %.

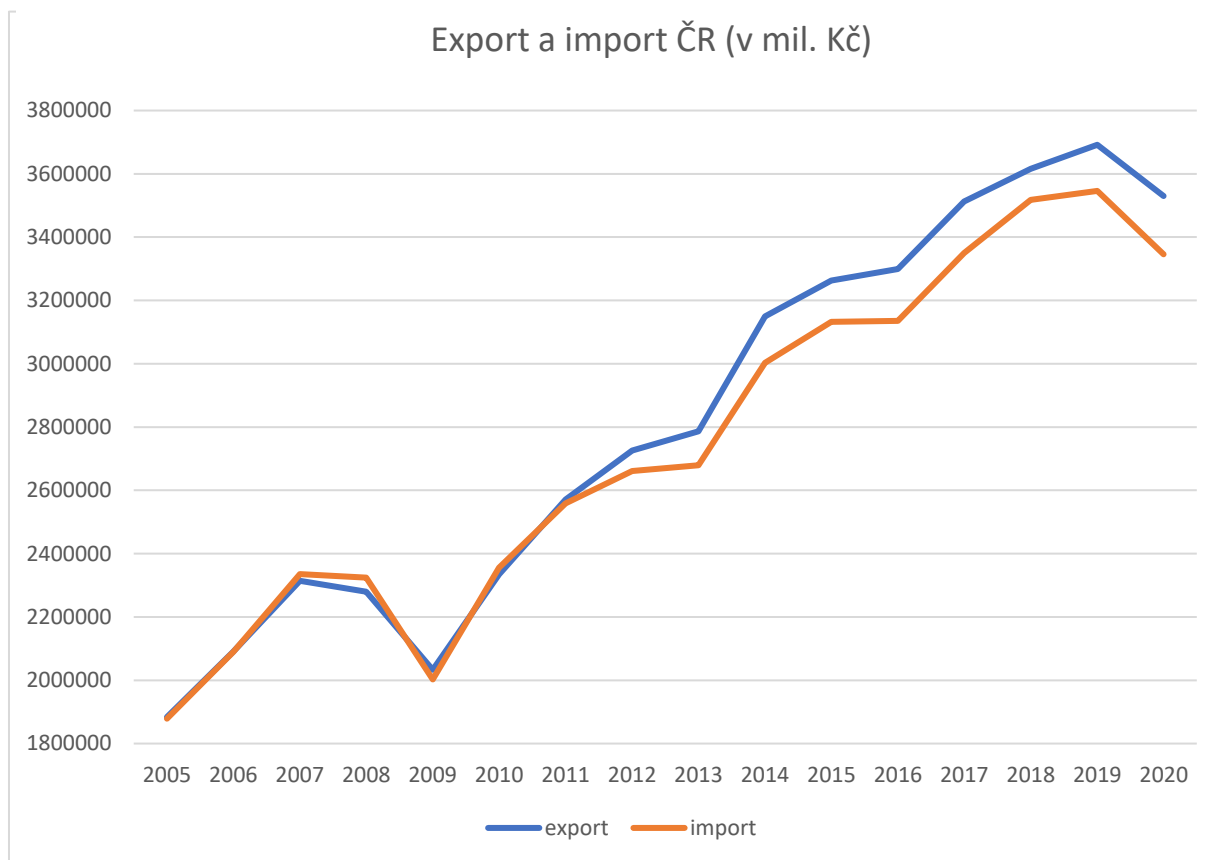
Můžeme usoudit, že pokud trhy nezasáhne krize, jako byla krize v roce 2009 nebo pandemická krize, český export bude mít tendenci růst, avšak je důležité poznamenat, že růst se v posledních letech zpomaluje.

Podíváme-li se na import zboží, tak ten dosáhl nejvyšší hodnoty v roce 2019, kdy bylo do ČR dovezeno zboží v hodnotě 3,55 bilionu Kč. Celkově můžeme říct, že v roce 2019 se dařilo významně zahraničnímu obchodu ČR díky největšímu množství exportovaného a importovaného zboží za sledované období. V porovnání s rokem 2005 se import zvýšil přibližně 1,8krát. Jestliže porovnáme růst exportu a importu od roku 2005, **růst exportu je vyšší.** (Český statistický úřad, 2021b)

Podobně jako u exportu, import má výraznou tendenci růst za sledované období. Největší meziroční růst nastal v roce 2010, kdy import vzrostl o 17,63 %, což je relativně více, než o kolik v této době vzrostl export. Také během let 2006 a 2007 zaznamenáváme značný nárůst importu, a to o 11,2 % a 11,8 % respektive. Import v krizi v roce 2009 klesl o necelých 14 % a při pandemické krizi v roce 2020 klesl o 5,6 %. Slabý růst u importu vidíme v letech 2013, 2016 a 2019, kdy se růst v těchto letech pohyboval pod 1 %. Celkový meziroční růst se pohyboval ve sledovaném období mezi lety 2005 až 2020 v průměru 4,2 %. (Český statistický úřad, 2021b)

Celkově můžeme vidět, že v průměru export roste rychleji nežli import, což pro hospodářství ČR znamená lepší bilanci zahraničního obchodu. Již z dat Českého statistického úřadu (2021b) a grafu (viz Obr. 3) je vidět, že bilance zahraničního obchodu ČR je v pozitivních číslech, a tím můžeme říct, že česká ekonomika je orientována vývozně, a to zejména na členské země EU (viz kapitola 3.3).

Obr. 3: Zahraníční obchod ČR se zbožím v období 2005-2020 (v mil. Kč)

Zdroj: Český statistický úřad (2021b), zpracováno autorem

Graf (viz Obr. 3) nám porovnává vývoj exportu a importu zboží. Mezi lety 2005 až 2011 není v grafu vidět velký rozdíl v hodnotě exportovaného a importovaného zboží. Až od roku 2012 je z grafu vidět významnější rozdíl mezi hodnotou exportu a importu. S výjimkou roků 2008, 2009 a 2020, mají import i export růstovou tendenci.

V prvních letech po zapojení ČR do jednotného trhu EU bylo saldo obchodní bilance ČR buď jen v mírně pozitivních číslech, či dokonce v záporných. V roce 2005 a 2006 byla obchodní bilance v kladných číslech, avšak v roce 2007 a 2008 již byla obchodní bilance záporná. Až od roku 2011 má obchodní bilance tendenci růst v kladných číslech. Nejvyšší přebytek obchodní bilance měla ČR v letech 2016 a 2017, kdy přebytek obchodní bilance přesahoval 163 miliard Kč. Nejhorší obchodní bilanci ČR zaznamenala v roce 2008, kdy měla bilanční saldo v záporné hodnotě 44 miliard Kč. (Český statistický úřad, 2021b)

Obchodní bilance je pro ČR významným ekonomickým ukazatelem, který poukazuje na to, jaký vliv má na hospodářství ČR. Jelikož ČR má hlavně v posledních letech kladné bilanční saldo, zahraniční obchod tím výrazně přispívá české ekonomice.

Jestliže se podíváme na Obr. 3, vidíme, že export a import České republiky vykazují podobný růstový trend.

Tab. 2: Hodnota exportu zboží z ČR ve vybraných letech (v mil. Kč)

Typy zboží	Chemikálie a příbuzné výrobky	Polotovary a materiály	Stroje a dopravní prostředky	Průmyslové spotřební zboží
2005	118 143	401 258	980 900	198 749
2010	164 738	433 026	1 218 953	247 425
2015	216 659	598 041	1 720 129	352 240
2019 ³	251 155	623 600	2 049 251	417 023

Zdroj: Český statistický úřad (2021b), zpracováno autorem

V Tab. 2 jsou uvedeny čtyři skupiny zboží, které se nejvíce podílely na exportu ČR v roce 2019. Jsou rozděleny podle SITC⁴, kterou používá Český statistický úřad (2021b) pro rozdělování zboží celkem na 10 typů. V období 2005-2019 většina typů zboží vykázala nejvyšší hodnotu exportu v roce 2019.

Největší podíl na celkovém exportu zboží mají stroje a dopravní prostředky. Již po zapojení do EU, ČR exportovala velké množství tohoto zboží. Během sledovaného období tento typ zboží měl tendenci růst, avšak růst mezi lety 2005 a 2010 je relativně malý, což můžeme brát jako důsledek ekonomické krize v ČR v roce 2009, jelikož mezi lety 2008 a 2009 dle dat Českého statistického úřadu (2021b) lze vysledovat propad exportu v této oblasti. V roce 2015 je již vidět velký nárůst exportu strojů a dopravních prostředků, kde při porovnání s rokem 2005, export vzrostl o 75 %. V roce 2019 zažil export strojů a dopravních prostředků svůj vrchol a od počátku zapojení ČR do jednotného trhu EU se export více než zdvojnásobil. Hodnota exportu tohoto zboží převyšuje polotovary a materiály, které jsou v exportu na druhém místě, více než třikrát. To poukazuje na důležitost a poměrnou závislost exportu strojů a dopravních prostředků pro českou ekonomiku. Tento typ zboží v roce 2019 tvořil přibližně 55 % celkového exportu. Tím nám silně zlepšuje obchodní bilanci ČR, ale velká závislost na jednom typu produktu může během krize nebo při vzniku nové obchodní překážky pro tento typ zboží mít značné negativní důsledky. Podíl na exportu u strojů a dopravních prostředků

⁴ SITC – Standard International Trade Classification, je klasifikace zboží vytvořené OSN.

v porovnání s lety 2005 a 2019 mírně vzrostl z 52 % na současných 55 %. (Český statistický úřad, 2021b)

Dalším významným exportním zbožím jsou polotovary a materiály, které již od roku 2005 utváří relativně vysoký podíl českého exportu. Tento typ zboží má i přes jeho poměrně vysoký nominální růst nejmenší relativní růst z vybraných typů zboží v Tab. 2. Od vstupu ČR do EU vzrostly hodnoty exportu polotovarů a materiálů přibližně o 50 %. V roce 2019 tvořil tento typ zboží přibližně 17 % celkového exportu. Přičemž v roce 2005 zastupovala tato skupina zboží 21 % exportu. Zde můžeme vidět, jak klesl podíl exportu u tohoto zboží. (Český statistický úřad, 2021b)

Třetí největší podíl na exportu má průmyslové spotřební zboží, které v roce 2005 tvořilo přibližně 10,5 % celkového exportu. Export těchto produktů roste relativně stejně rychle jako stroje a dopravní prostředky, kde oba typy zboží více než zdvojnásobily svoji exportní výkonnost. V roce 2019 průmyslové spotřební zboží příliš nezměnilo svůj celkový podíl na exportu, kde dosahoval přibližně 11 %. (Český statistický úřad, 2021b)

Poslední komoditou z tabulky č. 2 jsou chemikálie a příbuzné výrobky. Tato skupina zboží dosahovala v roce 2005 podílu 6,2 % a v roce 2019 byl podíl 6,9 % z celkového exportu. I přes to, že chemikálie a příbuzné výrobky drží čtvrtý nejvyšší podíl exportovaného zboží, mají z deseti skupin zboží za rok 2019 poměrně nízký podíl na celkovém exportu. Mezi lety 2005 až 2019 vzrostl export chemikálií a příbuzných výrobků o 112,5 %, což je druhý nejvyšší růst exportu u tohoto zboží. Můžeme také vidět, že nárůst exportu je v tomto případě poměrně rovnoměrný. (Český statistický úřad, 2021b)

Při sledování skupin exportního zboží si můžeme povšimnout, že česká ekonomika je **v oblasti exportu silně specializována na industriální a průmyslové zboží a tento trend i nadále posiluje.**

Dále stojí za zmínku uvést, že hodnota exportu se zvyšuje u všech skupin zboží, které Český statistický úřad (2021b) sleduje. I u zboží, u kterého byl růst průměrně nejmenší, vzrostl export zboží mezi lety 2005 a 2020 o 48 %. Největší nárůst za sledované období je u potravin a živých zvířat. Zde můžeme vysledovat nárůst o 122,6 % za sledované období. Avšak tento typ zboží se v roce 2019 podílel na exportu jen z 3,6 %, což z něho dělá i přes jeho výrazný růst poměrně nepříliš důležitý typ exportního zboží z hlediska

exportu ČR. Nejnižší podíl exportu v roce 2019 tvořily živočišné a rostlinné oleje. Ty se podílely na exportu ČR pouhými 0,2 %. Dále zboží, které Český statistický úřad (2021b) specifikuje jako komodity nezatříděné, tvoří 0,32 % exportu.

Tab. 3: Vývoj vybraného importovaného zboží za sledované období (v mil. Kč)

Typy zboží	Chemikálie a příbuzné výrobky	Polotovary a materiály	Stroje a doprav. prostředky	Průmyslové spotřební zboží
2005	200 845	365 707	798 070	197 450
2010	261 400	435 154	985 601	242 076
2015	370 206	588 098	1 317 463	334 672
2019	419 028	634 962	1 531 962	414 890

Zdroj: Český statistický úřad (2021b), zpracováno autorem

V Tab. 3 jsou uvedeny typy zboží, které se nejvíce podílejí na importu do ČR v roce 2019. Typy zboží, které se nejvíce podílejí na exportu, se i nejvíce podílejí na importu do ČR.

Nejvyšší podíl na hodnotě importu zboží do ČR mají stroje a dopravní prostředky. Ty se celkem na importu v roce 2019 podílí ze 43,2 %. Vývoj u tohoto zboží je podobný exportu. Vidíme zde značný nominální růst během sledovaného období, kdy se import téměř zdvojnásobil. Nicméně při porovnání s exportem je jeho nárůst nižší. Také podíl, který tyto produkty tvoří na importu, se za sledované období značně nezměnil. Podíl se zvětšil přibližně o 1 %. V roce 2015 se podíl dokonce zmenšil vůči roku 2005, čímž můžeme na nárůst podílu v roce 2019 nahlížet jen jako na menší odchylku. (Český statistický úřad, 2021b)

Dalším významným importem jsou polotovary a materiály. U nich můžeme předpokládat, že část tohoto zboží pokračuje do výroby strojů a dopravních prostředků, které následně exportujeme. Proto u jeho množství můžeme předpokládat, že bude úměrné právě výrobě strojů a dopravních prostředků. Za sledované období se import tohoto zboží zvedl o 46 %. Avšak celkový podíl na importu lehce klesl o 2 %. (Český statistický úřad, 2021b)

Na třetím místě podle hodnoty importu je průmyslové spotřební zboží. Za sledované období se import této komodity téměř zdvojnásobil. Celková hodnota importu je v tomto případě relativně blízko hodnotě exportu. Celkový podíl na importu se zvýšil přibližně jen o 1 %. (Český statistický úřad, 2021b)

Z dat Českého statistického úřadu (2021b) lze vysledovat, že podíly typů zboží na celkovém importu do ČR se za sledované období měnily relativně méně ve srovnání s exportem. Vcelku import rostl relativně rovnoměrně u všech typů zboží.

Z předběžných dat Českého statistického úřadu (2021b) za rok 2020 vidíme pokles u importu i exportu v mnoha sektorech, zvláště u skupin stroje a dopravní prostředky, dále polotovary a materiály a také průmyslové spotřební zboží. Pokles v těchto oblastech může mít viditelné negativní dopady na české hospodářství, protože právě tyto oblasti jsou pro zahraniční obchod ČR značně důležité.

3.3 Zahraniční obchod ČR podle států

V této podkapitole se podíváme na to, se kterými státy ČR nejvíce obchoduje a jestli tyto státy pochází z EU nebo mimo ni. Zanalyzujeme vývoj obchodních transakcí s těmito státy od připojení ČR k EU, přesněji řečeno **budeme sledovat vývoj od roku 2005 až po rok 2019**. Zjistíme, které státy jsou pro ČR obchodně nejvíce důležité, do kterých zemí nejvíce ČR exportuje a ze kterých nejvíce importuje.

Tab. 4: Export zboží z ČR dle vybraných zemí (v mil. Kč)

Státy	2005	2010	2015	2019
Německo	662 137	770 196	1 049 058	1 145 816
Slovensko	169 056	221 110	337 770	334 015
Polsko	106 538	155 804	204 111	233 496
Francie	94 878	125 114	156 934	188 688
Státy EU	1 568 327	1 898 542	2 568 914	2 928 778
Státy mimo EU	314 201	434 667	691 098	760 238
Export celkem	1 883 791	2 334 841	3 262 972	3 691 764

Poznámka: V položce Export celkem je zahrnutá i hodnota exportu komodit, u kterých destinace není specifikována.

Zdroj: Český statistický úřad (2021c), zpracováno autorem

V Tab. 4 jsou uvedeny státy, do kterých ČR nejvíce exportovala v roce 2019. **Německo je naší nejdůležitější exportní destinací. Export do Německa se za sledované období zvýšil o 73 %.** Do Německa šlo v roce 2005 35 % veškerého exportu a v roce 2019 to bylo 31 %. I přes pokles podílu exportu, který směřuje do Německa, se nesnižuje jeho význam pro český export, **jelikož v nominálním růstu exportu je stále mezi prvními.**

Obecně u exportu do Německa vidíme převážně stabilní růst. (Český statistický úřad, 2021c)

Druhou největší exportní destinací je Slovensko. Jelikož Slovensko je ČR kulturně a jazykově velmi blízké, proto i přes malý slovenský trh vidíme relativně vysoký export. ČR nejvíce na Slovensko exportovala v roce 2015, kdy následně export do této země zažil malý pokles. Export se v roce 2019 téměř vrátil na vrchol z roku 2015. Za sledované období se podíl exportu na Slovensko drží okolo 9 % a v roce 2019 tento export dosáhl necelého dvojnásobku oproti roku 2005. (Český statistický úřad, 2021c)

Polsko je třetí největší destinací pro český export. V roce 2005 tvořil export do Polska 5,6 % a v roce 2019 tvořil podíl exportu 6,3 %. Za celé sledované období se podíl exportu držel v tomto rozmezí. Za sledované období export do Polska vzrostl 2,2krát. (Český statistický úřad, 2021c)

Celkově čtvrtou nejvýznamnější zemí pro český export je Francie, která je zároveň nejdůležitější exportní destinací, která nesousedí s ČR. V roce 2019 ČR exportovala do Francie zboží v hodnotě 188 miliard Kč, což je 5,1 % z celkového exportu. V roce 2005 byl podíl exportu do Francie 5 % a za sledované období se export držel okolo 5 %. (Český statistický úřad, 2021c)

Většina důležitých exportních destinací je součástí jednotného trhu EU. Další země na jednotném trhu, které se významně podílejí na českém exportu, jsou například Itálie, Maďarsko, Nizozemsko, Španělsko a do roku 2019 to byla i Velká Británie. Z předběžných dat Českého statistického úřadu (2021c) vidíme, že i po vystoupení Velké Británie z EU je tento trh důležitou exportní destinací, ale je zde vidět nemalý pokles na celkovém exportu.

Největší část exportu z ČR směřuje do jiných členských zemí EU. Export do Unie vzrostl z 1,8 bilionu Kč v roce 2005 na 3,7 bilionu Kč v roce 2019. **U exportu do států EU vidíme nejvyšší nominální růst.** Avšak vyšší relativní růst exportu je do zemí mimo Unii. Za sledované období se export do členských států zvýšil 1,87krát, ale export mimo ně vzrostl 2,42krát. Tento růst exportu mimo Unii je převážně díky členství v EU (viz kapitola 3). Růst exportu do třetích zemí je vidět hlavně u států, se kterými EU vyjednává. Neboli takto **značný růst by nebyl možný bez připojení do jednotného trhu EU.** (Český statistický úřad, 2021c)

Tab. 5: Import zboží do ČR dle vybraných zemí (v mil. Kč)

Státy	2005	2010	2015	2019
Německo	592 493	621 017	854 684	916 915
Slovensko	107 254	138 095	176 629	175 351
Polsko	97 824	169 184	268 269	296 094
Francie	78 161	75 539	100 100	117 598
Státy EU	1 308 895	1 494 680	2 074 210	2 290 380
Státy mimo EU	567 703	852 263	1 034 088	1 233 847
Import celkem	1 878 626	2 355 420	3 131 994	3 546 069

Poznámka: V položce Import celkem je zahrnutá i hodnota importu komodit, u kterých destinace není specifikována.

Zdroj: Český statistický úřad (2021c), zpracováno autorem

Při porovnání Tab. 4 a Tab. 5 vidíme, že do Německa ČR exportuje více zboží, nežli ho importuje. To samé platí i pro Slovensko a Francii. V případě Polska ČR importuje více, nežli ho exportuje. Dále si můžeme povšimnout, že export do EU je větší nežli import, ale u států mimo EU je to naopak.

Nejvíce se importuje z Německa, a protože do Německa také nejvíce ČR exportuje, **dělá to z Německa nejdůležitějšího obchodního partnera pro ČR vůbec**. Import z Německa se za sledované období zvýšil o 54,8 % a v roce 2019 podíl importu tvořil 26 %. Z těchto sledovaných dat můžeme vysledovat, že růst exportu do Německa je rychlejší nežli import z něho. Taktéž můžeme vysledovat, že tento trend za sledované období sílí, a tím se upevňuje důležitost Německa pro ČR. (Český statistický úřad, 2021c)

Můžeme pozorovat, že je zde relativně vysoký nárůst importu ze Slovenska. Kde tento nárůst importu dosahuje za sledované období necelých 64 % a v současnosti tvoří necelých 6 % celkového importu. U Slovenska vysledujeme, také jako u exportu, mírný propad importu po roce 2015. (Český statistický úřad, 2021c)

Dalšími významnými státy z EU, ze kterých ČR importuje zboží, jsou například Itálie, Rakousko, Nizozemsko a Maďarsko. Tyto státy mají relativně významný podíl na importu do ČR. (Český statistický úřad, 2021c)

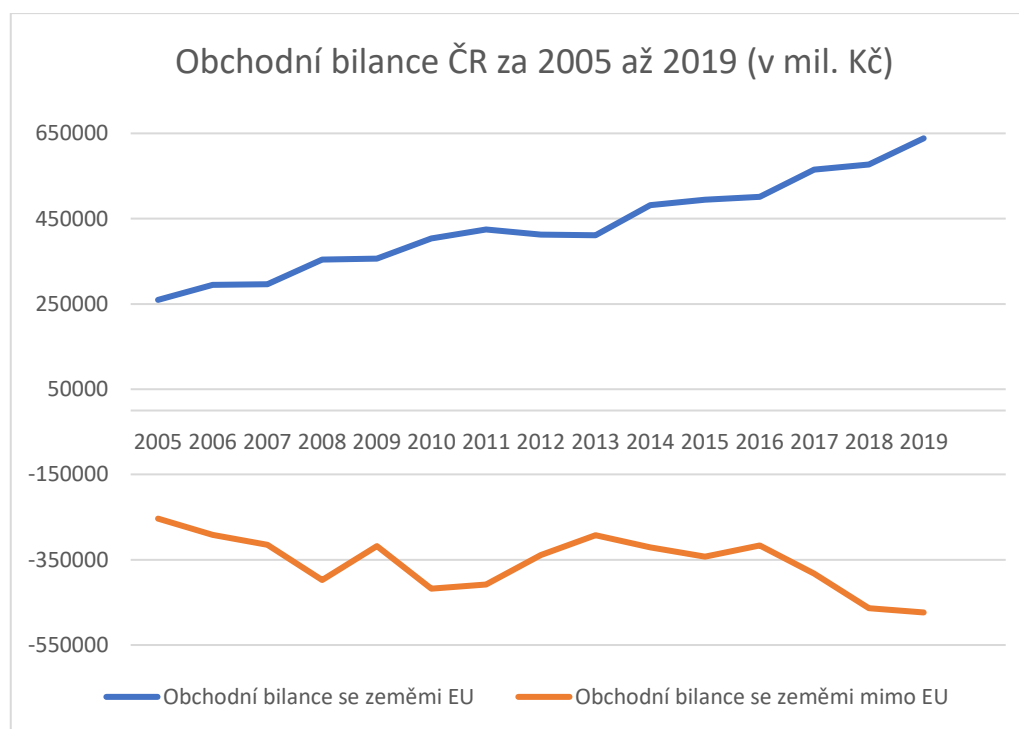
Z předběžných dat Českého statistického úřadu (2021c) můžeme vypořadovat, že mezi lety 2019 a 2020, v době koronavirové pandemie, poklesl export ČR do států EU oproti exportu do zemí mimo Unii relativně méně i přes to, že Velkou Británií Český statistický úřad (2021c) od února 2020 nezapočítává mezi země EU. Relativní propad exportu

do zemí mimo Unii byl o 1,45 % vyšší. Obdobných výsledků se dopátráme i při světové krizi v letech 2008 a 2009, kdy při porovnání s lety 2007 a 2008 poklesl export relativně méně do členských států Unie. Jinak je to s meziročním poklesem mezi lety 2008 a 2009, kde vidíme větší pokles exportu do EU. U importu v těchto případech vidíme naopak vyšší úbytek importu ze zemí Unie.

Z Obr. 6 můžeme vysledovat, že obchodní bilance se zeměmi EU za sledované období roste a přináší ČR obchodní zisky. Nejvíce se na kladné obchodní bilanci podílí Německo. Na druhé straně u zemí mimo EU má obchodní bilance tendence spíše klesat.

Export ČR přináší zisky především českým firmám a národnímu hospodářství. Růst importu také přispívá firmám, které nakupují cenově dostupnější materiály, a také občanům, kteří získají větší výběr zboží, jež má tendence být cenově dostupnější.

Obr. 4: Vývoj obchodní bilance ČR se zeměmi EU a mimo ni (v mil. Kč)

Zdroj: Český statistický úřad (2021c), zpracováno autorem

Zde můžeme vyvodit důležitost jednotného trhu, díky němuž vidíme, že se celkově obchodní bilance zlepšuje. Členství v EU otevírá ČR dveře na trh třetích zemí díky společné obchodní politice EU.

Sousední členské země EU jsou pro ČR důležitými obchodními partnery i během pandemie koronaviru. V této souvislosti je vyzdvihován význam Německa, jakožto důležitého obchodního partnera i během krize. Dle CzechTrade (2021) má Německo

rostoucí zájem o přeshraniční obchod s ČR a zvyšuje se množství německých společností, které se poptávají po českých exportérech.

Význam jednotného trhu EU pro ČR se zjištěnými poznatky zvyšuje. Jestliže by ČR nebyla její součástí, bylo by obtížnější obchodovat s těmi státy, které jsou pro ni v současné době velmi významné.

3.4 Dopady brexitu na obchod ČR

Jak již bylo řečeno v předchozích částech, integrace trhů přináší významné dlouhodobé benefity pro všechny členské státy. **Avšak odtržení se od jednotného trhu může způsobit naopak značné škody, jak je popsáno níže.**

Mnoho českých firem nebylo připraveno na brexit, a to může v budoucnosti komplikovat jejich působení na britském trhu. Export z ČR do Velké Británie přesahuje 200 miliard korun ročně a odhaduje se, že z celkového exportu ČR vyváží 4,5 % až 5,2 % do Velké Británie. Zvláště se ve velkém množství vyváží stroje a dopravní prostředky. Po brexitu můžeme očekávat pokles exportu a zvýšené administrativní náklady. (Česká tisková kancelář, 2020)

V roce 2019 byla Velká Británie pátým největším odbytistěm českého zboží a také byla důležitou bránou na třetí trhy přes námořní dopravu, hlavně směrem na Severní Ameriku. Po brexitu a odchodu Velké Británie z jednotného trhu EU bylo ukončeno vzájemné uznávání národních norem v členských zemích Unie a Velké Británie, což způsobuje problémy v obchodu se zbožím. V praxi to pro české firmy znamená **administrativní a finanční zátěž** pro získání celního certifikátu a možnosti obchodovat na britském trhu. Ale i s odchodem Velké Británie z jednotného trhu EU lze počítat s tím, že Velká Británie bude pro české firmy atraktivním trhem, ale atraktivita trhu se po brexitu zmenší. (BusinessInfo, 2021a)

S odchodem Velké Británie z celní unie byly znova obnoveny hraniční kontroly a administrativní překážky, což pro české firmy znamená značné problémy. Britští dodavatelé začali navyšovat ceny o tzv. rizikovou přírážku, která souvisí s rostoucí nejistotou v podnikatelském prostředí (BusinessInfo, 2021b). Zvýšení ceny může ohrozit české firmy, zvýšit cenu jejich výrobků a snížit tím i konkurenceschopnost. České firmy ale také začaly prodávat do Velké Británie draž, aby se vyrovnaly s finanční přírážkou

z celní administrativy. Očekává se, že nejvíce bude zasažen automobilový, potravinářský a finanční sektor. (BusinessInfo, 2021c)

Automobily, jejich díly a příslušenství byly významným exportním zbožím do Velké Británie, které tvořilo za rok 2019 zhruba 43 miliard korun, což je 30 % celkového exportu do Velké Británie. Tento trh byl pro naše automobilové podniky druhým největším zahraničním trhem. Lze předpokládat, že brexit bude mít negativní dopad právě na tyto české firmy, které jsou zároveň důležitou páteří české ekonomiky. (BusinessInfo, 2021c)

Na druhé straně dle BusinessInfo (2021c) se velké množství britských automobilů vyváželo na jednotný trh EU. Omezí-li brexit vývoz britských vozů na unijní trh, poptávka po vozech může být uspokojena automobily, včetně českými, které by jinak byly vyváženy právě do Velké Británie. Dle schopnosti českých firem konkurovat těm evropským v tomto oboru lze snížit potenciální ztráty díky přetrvávající velikosti evropskému jednotnému trhu.

Význam jednotného trhu EU pro obchod se zbožím si exportéři a importéři uvědomují právě v souvislosti s brexitem. Od ledna 2021, kdy Velká Británie odešla z jednotného trhu EU, přibyla exportérům a importérům v obchodních vztazích s Velkou Británií řada administrativních povinností, dochází k časovým prodlevám při celním odbavení a zvyšují se náklady spojené s exportem a importem zboží (Nerad, 2021).

Obecně brexit jde proti myšlence tržní integrace, kterou představitelé EU a její předchůdci dlouhodobě prosazují. Můžeme si povšimnout, že s brexitem přišel chaos a značné změny, zvláště pro firmy, které obecně preferují tržní a politickou stabilitu. Kvůli geografickému umístění ČR a současné propojenosti českého trhu s EU by se daly předpokládat jen katastrofální následky, pokud by se ČR někdy rozhodla opustit EU. Zvláště když Velká Británie se svojí silnější ekonomikou, která je geograficky dále od EU, pociťuje stejně jako my značné negativní ekonomické dopady. Proto myšlenky o výstupu ČR z EU jsou pro českou ekonomiku, firmy a její občany poměrně nebezpečné.

Negativní dopady brexitu poukazují na **důležitost ekonomické integrace jednotného trhu EU**. Pro státy EU je obchodování mezi členy celkově výhodnější a snazší. Brexit, který ukázal na negativní dopady obchodních překážek, zároveň vyzdvihl pozitiva jednotného trhu EU a dává nám další důvod, proč EU i ČR by měly usilovat o udržení a další vývoj jednotného trhu EU.

3.5 Dílčí závěr

Na základě poznatků uvedených v kapitole 3 je možné konstatovat, že po připojení na jednotný trh přesunuly zahraniční firmy výrobu do ČR, odpadly celní překážky, snížily se ceny komodit v ČR a celkově zjednodušil export do zahraničí. Od připojení k EU je **Německo pro ČR nejdůležitějším partnerem v celé EU** a je možné rozpoznat trendy, které naznačují další propojení těchto trhů. EU v kontextu obchodní bilance vykazuje pro ČR velké finanční příjmy. Jednotný trh EU se ukazuje stabilní vůči negativním globálním vlivům, například pandemické krizi. Rostoucí český export do Unie nám ukazuje na dobré postavení ČR na jednotném trhu EU. Jednotný trh EU ČR dále umožňuje obchodovat se třetími zeměmi za lepších obchodních podmínek. **Důležitost jednotného trhu ukazuje i brexit, který je příkladem toho, co se stane, pokud země přestane být na jednom sdíleném trhu a utvoří překážky na hranicích mezi státy.** Důsledkem tohoto kroku je zvýšení cen komodit mezi trhy států EU a Velkou Británií, komplikace s celní administrativou a časové zatížení na hranicích.

4 Dopady jednotného trhu na trh práce v ČR

Dalším důležitým základem jednotného trhu je svoboda pohybu osob, ve které je zahrnuta svoboda pohybu pracovní síly. Právě pohyb pracovní síly má výrazný přínos na ekonomickou aktivitu trhu.

Pracovní migraci můžeme dělit na dva typy, a to pobytovou migraci a přeshraniční migraci. U pobytové migrace zahraniční pracovník bydlí ve státě, kde i pracuje. Přeshraniční pracovníci neboli pendleři mají bydliště v jednom státě a zaměstnání mají v druhém státě, tudíž za prací dojíždí přes hranice státu.⁵ Připojení ČR na jednotný trh EU v květnu 2004 a zejména zapojení ČR do schengenského prostoru v prosinci 2007 umožnilo růst počtu zahraničních pracovníků z jiných zemí EU v ČR a také zjednodušilo pendlování občanů ČR do zemí EU. **Právě díky zrušení veškerých hraničních kontrol mezi státy schengenského prostoru občané členských států nemusí v EU požadovat povolení k pobytu, což nadále zjednodušuje pracovní migraci.** (Vavrečková, Bastýř, Michalička, Drbohlav, & Musil, 2008).

Mezi hlavní důvody pracovní migrace patří pracovní podmínky, zvláště lepší finanční ohodnocení nebo nedostatek pracovních příležitostí v místě bydliště pracovníka. V EU pracovní migraci přispívá samotná heterogenita trhu neboli rozdíly ekonomické výkonnosti států, rozdílnost kulturně pracovního prostředí a právní prostředí mezi jednotlivými členy EU. **ČR může silně benefitovat z jednotného trhu EU, a to může mít značné pozitivní ekonomické dopady. Proto se zvýšil počet zahraničních pracovníků jak z EU, tak i mimo ni,** zvláště z těch zemí, které jsou na tom oproti ČR ekonomicky hůře. (Vrňáková, 2018; Vavrečková a kol., 2008)

4.1 Zaměstnávání zahraničních pracovníků v ČR

Pro přijetí zahraničních pracovníků na území ČR má zaměstnavatel několik povinností na rozdíl od zaměstnávání občanů ČR. **U pracovníků, kteří jsou občany EU, EHP⁶ a Švýcarska, má zaměstnavatel povinnost vést jejich evidenci a předkládat ji Úřadu práce ČR.** Zaměstnavatel musí informovat Úřad práce ČR nejpozději v den nástupu

⁵ Mezi pendlery patří také studenti.

⁶ EHP – Evropský hospodářský prostor. V EHP jsou kromě členských zemí EU také Island, Norsko a Lichtenštejnsko, které si přejí být součástí jednotného trhu EU, ale nejsou součástí EU. (Evropský parlament, 2020d)

do práce zahraničních pracovníků a o změnách informovat do deseti kalendářních dnů. Pro pracovníky z těchto zemí je zaměstnavatel povinen evidovat (MPSV, 2020; ČSOB, 2019):

- Identifikační údaje
- Adresu trvalého pobytu / doručovací adresu
- Číslo cestovního dokladu a orgán, který ho vydal
- Druh práce, místo výkonu práce a předpokládanou dobu výkonu práce
- Pohlaví
- Den nástupu a den ukončení zaměstnání

U pracovníků, kteří však nejsou občany EU, EHP nebo Švýcarska, musí zaměstnavatel dodatečně evidovat:

- Nejvyšší dosažené vzdělání
- Požadované vzdělání pro výkon práce
- Doby platnosti pracovního povolení

Zaměstnavatel má rozšířené povinnosti vzhledem k evidenci těchto pracovníků. U pozic, které jsou nabízeny těmto občanům ze zemí mimo EU, musí zaměstnavatel o této skutečnosti informovat předem centrální evidenci volných pracovních míst a následně dát souhlas se zveřejněním na Úřadu práce. Také je povinnost ze strany pracovníků z těchto zemí si zařídit pracovní povolení, což je značnou překážkou k získání zaměstnání na území ČR. Od roku 2014 lze získat tzv. „zaměstnaneckou kartu“ s maximální platností 2 roky, která je vázána na konkrétní pracovní pozici. Zaměstnaneckou kartu vydává Ministerstvo vnitra ČR při splnění podmínek nastavené tímto ministerstvem pro pracovníky mimo EU. Předtím bylo nutno získat jak povolení k pobytu, tak pracovní povolení. Tento krok zjednodušil přijímání těchto pracovníků v ČR. I přes zjednodušení administrativy pro občany třetích zemí **občané EU jsou stále výrazně zvýhodnění možností svobodného výběru práce a jednodušší administrativou oproti pracovníkům mimo EU**, kterým jsou udělována povolení na základě potřeby kvalifikace pracovníka či nedostatku české pracovní síly v daném odvětví. Dále také existuje modrá karta, která je dávana cizincům ze třetích zemí za účelem vykonávání práce vyžadující vysokou kvalifikaci. (Ministerstvo vnitra ČR, 2021, Aktuálně, 2020)

Je vidět, že v mnoha směrech jsou občané EU výrazně zvýhodnění při získávání zaměstnání v ČR oproti pracovníkům mimo EU, což je důsledek integrování trhů

členských států. Snazší je to pro samotné pracovníky díky svobodě volby zaměstnání a nepotřeby pracovního povolení a celkově také díky integraci EU je méně administrativních překážek. I pro zaměstnavatele to znamená menší administrativní zátěž. ČSOB (2020) poukazuje, že v roce 2004 tvořili zahraniční pracovníci ze všech zaměstnanců v ČR 4 %, kdežto v polovině roku 2019 tvořil podíl zahraničních pracovníků již 12,2 %.

4.1.1 Zahraniční pracovníci v ČR dle států

V této podkapitole se podíváme na vývoj počtu zahraničních pracovníků v ČR v období 2005-2019 a sektory, ve kterých jsou zaměstnáni.

Tab. 6: Pracovníci z vybraných zemí pracující v ČR

Země	2004	2008	2009	2011	2015	2017	2019
Slovensko	59 818	100 223	98 192	106 425	150 317	177 059	201 952
Polsko	8 882	20 680	20 278	19 718	24 982	39 083	46 430
Rumunsko	590	3 605	3 780	6 372	22 861	39 504	44 669
Bulharsko	1 651	5 108	4 578	7 007	19 782	31 528	35 720
Německo	1 303	2 774	2 989	3 194	3 742	4 409	5 321
Celkem z EU	75 108	141 178	139 374	154 733	245 041	330 154	383 264
Celkem ostatní země	32 876	143 373	91 335	63 129	78 203	142 200	238 606
Celkem	107 984	284 551	230 709	217 862	323 244	472 354	621 870

Poznámka: ČSÚ nemá k dispozici data z období od 2012 do 2014.

Zdroj: Český statistický úřad (2021d), zpracováno autorem

Z dat Českého statistického úřadu (2021d) lze vysledovat, že do ČR přichází od připojení do jednotného trhu EU stále více zahraničních pracovníků. Je zde neustále zvyšující se celkový počet zahraničních pracovníků ze všech států EU, což můžeme označit jako jeden z dopadů evropské integrace. Při meziročním srovnání let 2018 a 2019 bylo Lotyšsko ze zemí EU jedinou zemí, u které byl zaznamenán pokles příchozích pracovníků do ČR, a to jen o půl procentního bodu.

Nejvíce zahraničních pracovníků pochází ze Slovenska, zde je však nutno podotknout, že pro Slováky prakticky neexistuje jazyková bariéra a jsme si kulturně velmi blízcí. **Slovenští pracovníci tvořili v roce 2019 přibližně jednu třetinu všech zahraničních pracovníků** v ČR. Jejich počet zaznamenal nejvyšší nominální nárůst od roku 2004, avšak jejich celkový podíl se zmenšil, kdy například v roce 2004 tvořili přes 55 % všech zahraničních pracovníků a v roce 2019 tvořili přes 32 % celku. (Český statistický úřad, 2021d)

Pracovníci ze sousedního Polska také tvoří velkou část zahraničních pracovníků v ČR. Během sledovaného období od roku 2004 počet polských pracovníků vzrostl přibližně pětinasobně na 46 430 v roce 2019. (Český statistický úřad, 2021d)

Relativně největší nárůst je zaznamenán u zahraničních pracovníků pocházejících z Rumunska a Bulharska. **Nárůst těchto pracovníků v ČR se začal významně zvyšovat poté, co se uvedené země připojily do EU v roce 2007.** V ČR pracovalo v roce 2004 1 651 Bulharů, v roce 2008 se počet bulharských pracovníků v ČR zvýšil na 5 108. To znamená přibližně trojnásobný přírůstek. V roce 2019 již zde pracovalo 35 720 Bulharů, což ukazuje na to, že v porovnání s rokem 2004 se počet bulharských pracovníků zvětšil přibližně 21,5krát. Ještě výraznější nárůst byl zaznamenán u rumunských pracovníků. Srovnáme-li roky 2004 a 2019, můžeme vidět, že počet rumunských pracovníků v ČR vzrostl téměř 76krát, a to na 44 669 pracovníků v roce 2019. Tím se Rumunsko stalo zemí se 3. nejvyšším počtem pracovníků v ČR. V obou případech vidíme extrémní nárůst pracovníků z těchto zemí **až po jejich připojení na jednotný trh EU.** (Český statistický úřad 2021d)

Statistická data ČSÚ (2021d) ukazují, že i když Německo a Rakousko jsou sousedními státy ČR, počet pracovníků z těchto zemí je v ČR poměrně malý. Můžeme to přisoudit lepší ekonomické situaci v těchto zemích. Celkově je v ČR málo pracovníků ze států západní Evropy a je patrná spíše tendence přesunu pracovníků z východních evropských zemí do těch západních, což platí i pro občany ČR, kteří vyhledávají zaměstnání mimo svou vlast a vyjíždí také spíše za prací do západní Evropy (viz kapitola 4.2).

Pracovníci pocházející ze zemí mimo EU také tvoří značnou část pracovní síly. V tomto případě však silně převažují občané Ukrajiny, kteří tvoří přes polovinu všech zahraničních pracovníků nepocházejících z EU. Ukrajina má výrazně horší ekonomickou situaci oproti EU. Proto je zde mnoho ukrajinských pracovníků, kteří často odjíždí

pracovat do Čech a ostatních členských států Unie. To podstupují i přes náročnější administrativu a další překážky, které musí podstoupit, jelikož jsou to z pohledu EU pracovníci třetích zemí. Pracovníci z Ukrajiny jsou jedinou početně významnou skupinou na území ČR, která nepochází ze zemí EU. Zbytek pracovníků nepocházejících z Unie má relativně malé zastoupení na českém pracovním trhu. (Česká rozvojová agentura, n.d.)

Při srovnání dat z Českého statistického úřadu (2021d) **lze vidět pokles počtu britských pracovníků v roce 2020**. Pokles můžeme přisoudit jako důsledek brexitu a odchod Velké Británie z jednotného trhu EU. U britských pracovníků byl pokles mezi roky 2019 a 2020 pouhých 2,3 %, avšak dle dat Českého statistického úřadu (2021d) to byl první pokles od roku 2004⁷, což posiluje argument, že za poklesem stál ve značné míře brexit. (Eurler, 2021)

Ekonomická krize, která proběhla v ČR v roce 2009, měla negativní vliv na počet zahraničních pracovníků na území ČR. Celkový počet **zahraničních pracovníků klesl v roce 2009 přibližně o 19 %**. Jestliže se podíváme **jen na pracovníky z EU, pokles byl jen okolo 1,3 %**. Avšak z hlediska pracovníků mimo EU byl pokles 36,3 % a i v dalších několika následujících letech jejich počet dále klesal. Zde byl výrazný rozdíl u pracovníků z EU, kteří nejenom že měli minimální pokles, ale již dalším rokem jejich počet znovu rostl. (Český statistický úřad, 2021d)

V tomto případě lze poukázat na robustnost jednotného trhu EU, který se vykazuje vysokou stabilitou vůči nepříznivým vlivům. Výsledky z předchozích pasáží dokazují, že evropská integrace má pozitivní dopady.

Dále lze z dat Českého statistického úřadu (2021d) shrnout, že v ČR se nejvíce zvyšuje počet pracovníků z východní a jihovýchodní Evropy. Na druhé straně je zde jen malý, ale stabilní růst ze západní Evropy a jiných vyspělejších států, než je ČR.

Celkově může být řečeno, že dochází k trvalému trendu růstu počtu zahraničních pracovníků na území ČR jak ze zemí EU, tak i zemí mimo ni. **Výrazný nárůst můžeme pozorovat u některých zemí, které se připojily do jednotného trhu EU až po ČR.**

I když celkový podíl pracovníků z EU ku celkovému počtu zahraničních pracovníků v ČR mírně klesá, nelze říct, že volný pohyb pracovních sil v EU má menší význam. Počty pracovníků z EU i nadále významně nominálně rostou. Jedná se o důležitou pracovní sílu

⁷ ČSÚ nemá data k rokům 2012-2014.

v ČR. Dále se na pracovníky z EU můžeme více spolehnout z pohledu nepříznivých situací. Například v roce 2009, kdy nastala v ČR krize, byl zaznamenán úbytek pracovníků pocházejících mimo EU, **ale u pracovníků z EU nebyl pokles téměř zaznamenán**. Při pandemii v roce 2020 je již také vidět úbytek pracovníků mimo EU v určitých sektorech (viz kapitola 3.2.2). Tímto se naopak projevuje vysoký význam integrace EU a její spolehlivost. (Český statistický úřad, 2021d)

4.1.2 Rozdělení zahraničních pracovníků v ČR dle sektorů

V této sekci se zaměříme na vybrané ekonomické činnosti, které zahraniční pracovníci vykonávají na území ČR. Český statistický úřad (2021d) má data pro rok 2020, **ale z důvodu pandemie je tento rok velmi specifický a může pro nás mít méně vypovídající hodnotu na rozdíl od ostatních let**. Pro srovnání ČSOB (2020) uvádí, že již v **polovině roku 2020 bylo evidováno 602 500** zahraničních pracovníků, to je 93,5 % evidovaných za **celý rok 2020, což bylo ještě před zavedením těch nejpřísnějších pandemických omezení**. Část zahraničních pracovníků, zvláště ze třetích zemí, raději odešla z ČR dříve, a navíc **v červnu 2020 byl dočasně vydán zákaz zaměstnávat pracovníky z třetích zemí**. Právě proto se hlavně zaměříme na data z **roku 2019**.

Z Tab. 7 lze vypožorovat, **že mezi lety 2018 a 2019 se počet zahraničních pracovníků zvyšoval napříč všemi sektory** ekonomických činností. Nejvíce zahraničních pracovníků v roce 2019 pracovalo ve zpracovatelském průmyslu, kde pracovalo 28,5 % všech zahraničních pracovníků. Tento sektor má **nejvyšší nominální přírůstek** s meziročním přírůstkem 6,57 %, což z něho dělá nejvyhledávanější a rychle rostoucí oblast zaměstnání pro zahraniční pracovníky. Další největší oblastí jsou administrativní a podpůrné činnosti, kde pracuje 17,9 % všech zahraničních pracovníků s vysokým meziročním nárůstem o 11,57 %.

Jsou zde další dvě významné pracovní oblasti, kam směřují zahraniční pracovníci. První je velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel a druhou je stavebnictví. Každá oblast zaměstnává necelých 10 % z celkového počtu zahraničních pracovníků. Meziroční nárůsty v těchto oblastech jsou také znatelné v letech 2018 a 2019, kdy nabývaly hodnot 9,87 % a 11,59 % respektive. (ČSÚ, 2021g; ČSÚ, 2021f)

Tab. 7: Zahraniční pracovníci ze všech zemí, klasifikovaní dle vybraných ekonomických činností

Vybrané ekonomické činnosti	2018	2019	2020	Meziroční růst 2019 (v %)
Zpracovatelský průmysl	167 694	178 717	184 571	6,57
Administrativní a podpůrné činnosti	99 815	111 363	113 943	11,57
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	56 264	61 816	63 101	9,87
Stavebnictví	52 012	58 041	59 417	11,59
Profesní, vědecké a technické činnosti	32 921	35 545	34 616	7,97
Ubytování, stravování a pohostinství	27 651	32 072	31 704	15,99
Zdravotnictví a soc. péče	13 184	14 318	15 410	8,60
Výroba a rozvoz elektřiny ...	1 516	1 529	1 572	0,86
Celkem ze všech ekonomických činností	568 676	621 870	644 164	9,35

Zdroj: ČSÚ (2021e), ČSÚ (2021f), ČSÚ (2021g), zpracováno autorem

Ku příkladu činnosti profesní, vědecké a technické a dále zdravotnictví a soc. péče, u kterých je převážně potřebné vyšší vzdělání, mají i zde u zahraničních pracovníků své značné zastoupení a v této oblasti jejich počet meziročně roste. V oblasti vzdělávání byl v roce 2019 vykázán meziroční nárůst počtu zahraničních pracovníků o 14 %. Zvláště pro ČR může být důležitý zdravotnický personál, který v ČR značně chybí. (Bureš, 2017; ČSÚ, 2021g; ČSÚ, 2021f)

Nejmenší relativní nárůst můžeme sledovat u výroby a rozvozu elektřiny, kde byl nárůst pouhých 0,86 % a celkově se jedná o jednu z nejméně vyhledávaných pozic pro zahraniční pracovníky. V tomto sektoru pracovalo pouhých 0,25 % ze všech zahraničních pracovníků za rok 2019. (ČSÚ, 2021g; ČSÚ, 2021f)

Největší relativní nárůst o 15,99 % byl zaznamenán u ubytování, stravování a pohostinství. V roce 2019 v této oblasti pracovalo 5,16 % všech zahraničních pracovníků. Tento sektor byl však mezi prvními, který byl zasažen pandemickou krizí,

což mělo za důsledek pád počtu zahraničních pracovníků v tomto sektoru v roce 2020, kdy po nejvyšším růstu nastal pokles. (O pojištění, 2020; ČSÚ, 2021g; ČSÚ, 2021f, ČSÚ, 2021e)

Po příchodu pandemie dále zažily pokles zahraničních pracovníků také oblasti kulturní, zábavní a rekreační činnosti a těžby a dobývání. Další pokles nastal u oblasti vzdělávání, zde však odešlo relativně mnoho pracovníků z Velké Británie, kde může být také důvodem odchodu brexit. (ČSÚ, 2021g; ČSÚ, 2021f, ČSÚ, 2021e)

Tab. 8: Zahraniční pracovníci v ČR ve vybraných oblastech dle země původu za rok 2019

Vybrané ekonomické činnosti	Ze zemí EU	Mimo zemí EU	% ze zemí EU
Zpracovatelský průmysl	119 757	58 960	67,01
Administrativní a podpůrné činnosti	68 630	42 733	61,63
Velkoobchod a maloobchod, oprava aut	36 898	24 918	59,69
Stavebnictví	31 227	26 814	53,80
Profesní, vědecké a technické činnosti	25 827	9 718	72,66
Ubytování, stravování a pohostinství	10 883	21 189	33,93
Zdravotnictví a soc. péče	10 514	3 804	73,43
Výroba a rozvoz a elektřiny ...	1 238	291	80,96
Celkem ze všech ekonomických činností	383 264	238 606	61,63

Zdroj: Český statistický úřad (2021f), zpracováno autorem

V porovnání se všemi zahraničními pracovníky, pracovníci z EU mají nejvyšší podíl v oblasti výroby a rozvozu elektřiny. Tato oblast však zaměstnává celkově velmi nízký počet zahraničních pracovníků. (Český statistický úřad, 2021f)

Dalšími obory, kde mají **pracovníci z EU významný podíl, jsou zdravotní a sociální péče následované profesní, vědeckou a technickou činností**. Jsou to profese, které především vyžadují kvalifikované vzdělání. Ve zdravotnictví nejvíce pracují slovenští pracovníci, kteří tvoří 67 % všech zahraničních pracovníků v tomto oboru. Nejvíce zaměstnanců ze Slovenska také najdeme v profesní, vědecké a technické oblasti. (Český statistický úřad, 2021f)

Ve stavebnictví⁸ jsou pracovníci z EU a mimo ni skoro rovnoměrně zastoupeni. Pracovníci z EU mají 53,8 % zastoupení, avšak nominálně zde pracuje nejvíce ukrajinských pracovníků. Zvláště ve stavebnictví je dlouhodobě nedostatek pracovní síly (viz kapitola 4.1.3), a proto se tu hledá velký počet zahraničních pracovníků. (Český statistický úřad, 2021f)

Nejmenší zastoupení mají pracovníci z EU v oblasti ubytování, stravování a pohostinství, kde jich pracuje 33,93 %. Největší zastoupení v této oblasti mají Ukrajinci následováni Slováky. (Český statistický úřad, 2021f)

Zpracovatelský průmysl, který zaměstnává relativně nejvíce zahraničních pracovníků, je také výrazně zastoupen pracovníky z EU. Do zpracovatelského průmyslu migrují nevíce slovenští a polští pracovníci. (Český statistický úřad, 2021f)

Ve všech ekonomických oblastech nalezneme mnoho slovenských pracovníků. To můžeme odůvodnit tím, že krom neexistujících mezistátních fyzických a administrativních překážek zde také není překážka jazyková a kulturní. (Český statistický úřad, 2021f)

Ze zjištěných poznatků můžeme říct, že pracovníci z EU mají tendenci pracovat spíše na pracovních pozicích, vyžadujících vyšší pracovní kvalifikaci, kdežto pracovníci mimo EU pracují spíše na pozicích nevyžadujících jakoukoliv kvalifikaci.

4.1.3 Význam zahraničních pracovníků pro českou ekonomiku

Již dlouhodobě je na českém trhu velká a dále se zvětšující poptávka po zahraničních pracovnících z důvodu nedostatku českých pracovníků. Avšak i s rostoucím počtem zahraničních pracovníků existuje několik oblastí, které stále trpí nedostatkem pracovníků, příkladem jsou oblasti zdravotnictví, stavebnictví či strojírenství. Koronavirová pandemie, která způsobila uzavření hranic, omezila přístup zahraničních pracovníků do ČR, především byli výrazně omezeni pracovníci ze třetích zemí, kdy od 15. června 2020 byl vydán zákaz přijímat nové pracovníky ze třetích zemí a současní mohli zůstat jen při předložení negativního testu na koronavirus. Tento krok způsobil výrazné problémy českým zaměstnavatelům, zvláště těm, kteří jsou na těchto zahraničních pracovnících závislí. Vláda v květnu 2020 vydala nová pravidla o vydávání víz,

⁸ Také „ostatní činnosti“ jsou rovnoměrně zastoupeny.

především se jedná o program kvalifikovaný zaměstnanec, který umožňuje a celkově zjednodušuje proces nabírání zahraničních pracovníků ze třetích zemí, zejména zdravotních a sociálních pracovníků. Dle šetření Beneše (2020), **čeští zaměstnavatelé však tyto programy vidí za nedostatečné a sdělují vládě, že se bez pracovníků ze třetích zemí neobejdou**, a žádají rozšíření na pracovníky hlavně ve stavebnictví či strojírenství. Pro ně jsou pracovníci v těchto oborech kriticky důležití pro řádné fungování firmy. **Čeští zaměstnavatelé jsou schopni a ochotni na vlastní náklady zajistit epidemiologická a jiná opatření**, aby zajistili pokračování své ekonomické činnosti. Dvě třetiny českých zaměstnavatelů hodlají využít program kvalifikovaný zaměstnanec i po znovuotevření hranic k získání dalších pracovníků. **Z toho můžeme vyvodit závislost na zahraničních pracovnících**, která je obzvláště znát během současné krize. (Hospodářská komora ČR, 2020; ČSOB, 2020; Euro, 2018)

Ze získaných informací si můžeme vyvodit, že omezení se **dotklo především pracovníků ze třetích zemí, kdežto pracovníci z EU byli omezeni jen minimálně či vůbec**. Omezení pracovníků z EU bylo způsobeno testováním na koronavirus u těch, kteří museli překračovat hranice. Z toho můžeme vyvodit, že propojení trhu práce **s trhem evropským zmenšilo negativní dopady na zaměstnávání pracovníků EU**. Ani při pandemii nevznikly významné překážky pro zaměstnání pracovníků z EU, kteří sami o sobě nejsou omezováni možností pracovat v ČR, pokud se tedy prokáží negativním testem na koronavirus. Na rozdíl od pracovníků ze třetích zemí, kde čeští zaměstnavatelé musí neustále tlačit na vládu kvůli obnovení možnosti znovu zaměstnávat tyto pracovníky, kteří čelí buď administrativním překážkám, či v určitých oborech nyní ani nemohou pracovat.

Nedostatek pracovní síly, ať té kvalifikované či nekvalifikované, kterou se české firmy snaží najít i v zahraničí, má negativní dopad na růst české ekonomiky. Hospodářská komora odhaduje ztrátu až sto miliard HDP ročně, která je způsobena nedostatkem pracovníků, jenž omezuje potenciální produktivitu. Přijímání zahraničních pracovníků napomáhá zmírnění tohoto problému, avšak jak již bylo zmíněno, je to stále nedostatečné. Tuto problematiku dále zhoršuje odchod kvalifikovaných pracovníků z ČR, a to převážně do jiných států EU (viz další podkapitola). (Procházka, 2019)

4.2 Odchod českých pracovníků do zahraničí

Připojení ČR do jednotného trhu EU usnadňuje a podporuje pracovní migraci. Na jednu stranu pozitivní díky příchodu zahraničních pracovníků k nám, **ale i negativní, protože usnadňuje českým občanům získání práce v jiných zemích EU.** Touto problematikou se zabývala práce Vavrečkové a kol. (2008), kde byla zkoumána rizika odlivu kvalifikovaných odborníků z České republiky. Zjistili, že existuje velké riziko odlivu technických inženýrů, odborníků z informačních a komunikačních technologií, **lékařů, a zvláště špičkových vědců a výzkumníků.** Poslední jmenovaná skupina je především důležitá pro urychlení národního hospodářského rozvoje a konkurenceschopnosti ČR ve světě. EU jako celek hledá tyto mozky do svých ekonomických a vědeckých center, které tvoří v rámci Evropského výzkumného prostoru. S tím je **spojena mobilita těchto lidí mezi vědeckými centry v EU. Zpráva dále poukazuje na nedostačený počet vzdělaných osob v určitých sektorech, které by při odchodu za prací do jiných zemí mohly značně omezit hospodářský vývoj a snížit konkurenceschopnost v těchto sektorech v ČR.** Dodatečně uvádí několik doporučení k zajištění odborníků na českém trhu práce. Těmi jsou především monitorování současné situace na trhu s odborníky a podporou vzdělání v těchto oborech.

Ondráčková (2016) uvádí, že se zvětšuje trend odchodu českých pracovníků do zahraničí, převážně migrují za prací mladší lidé. Odhaduje, že v roce 2006 odešlo za prací do zahraničí 54 654 Čechů a v roce 2014 to bylo 110 394 Čechů, což je přibližně dvojnásobek. Během let začali **odcházet krom vysokoškolsky vzdělaných osob také řidiči a řemeslníci, například elektrikáři a truhláři.** Vzhledem ke snadnému zaměstnání se v EU a velkým rozdílům ve finančním ohodnocení je práce v zahraničí výrazně lákavější. **Velké odchody českých pracovníků můžeme vysledovat převážně do Německa a Rakouska, což má negativní vliv na různé sektory v ČR.** Například odliv lékařů může způsobit zhoršení dostupnosti zdravotní péče či její celkový kolaps, dále například nedostatek řidičů v ČR může zapříčinit zhoršení logistiky zboží.

Největšími důvody odchodu českých pracovníků do zahraničí je velký rozdíl ve finančním ohodnocení, benefity a získávání zkušeností. Nejvíce Čechů odjíždí za prací do Německa a Rakouska, a to nejen z důvodu lepšího finančního ohodnocení, ale také proto, že z hlediska geografické vzdálenosti jsou vhodné i pro pendlery. V roce 2017 byla průměrná hrubá mzda v Rakousku v přepočtu 103 487 Kč a v Německu 96 896 Kč,

kdežto v ČR za rok 2018 byla průměrná mzda 31 851 Kč. **Rozdíl je více než trojnásobný**, což významně posiluje pracovní migraci z ČR do těchto zemí. (Bureš, 2019)

„Po rozšíření EU na východ v roce 2004 se mnoho lidí obávalo přílivu chudých a zneužívání německého systému sociálního zabezpečení ze strany obyvatel východní Evropy. Číselné údaje však tyto obavy nepotvrzují. Ve většině členských států naopak mobilní občané EU z jiných členských států do systémů sociálního zabezpečení přispívají. Na daních a sociálních odvodech platí více, než kolik od státu dostávají, a na sociálních dávkách nepobírají více než státní příslušníci dané země.“ (Evropská komise, 2017, s. 37) Tento zdroj dále uvádí, **že pracovní migrace v EU má znamenat hlavně přínosy jak pro všechny státy EU, tak i pro evropské pracovníky.**

Ze zjištěných poznatků můžeme vyvodit, že odchod českých kvalifikovaných, ale i nekvalifikovaných pracovníků do zahraničí může mít značné negativní důsledky na český pracovní trh. Tento negativní dopad je třeba monitorovat a do budoucna je potřeba zlepšit pracovní podmínky, abychom tento trend zmírnili.

4.3 Dílčí závěr

Kapitola 4 poukazuje, že jednotný trh zvyšuje dostupné množství zahraniční pracovní síly, což umožňuje firmám zvětšovat objem přijímaných zakázek. Nejvíce zahraničních pracovníků v ČR pochází z EU. Ti mají větší možnosti k zaměstnání a celkově zjednodušenou administrativu. Pracovní místa, která nevyžadují vyšší či kvalifikované vzdělání, jsou zaplňována většinou pracovníky z ekonomicky slabších států EU nebo pocházejí ze třetích zemí, například Ukrajiny. Od připojení k EU se zájem zaměstnavatelů v ČR o zahraniční pracovníky neustále zvyšuje, což je dané tím, že v mnoha sektorech jsou zaznamenány stále velké nedostatky pracovní síly. Nedostatek pracovní síly je také evidován na pozicích, které vyžadují kvalifikované vzdělání, například lékaři. Situaci zhoršuje odchod této kvalifikované pracovní síly do států s lepším finančním ohodnocením. Odchod těchto pracovníků z ČR do jiných členských zemí EU lze vidět jako zápor u jednotného trhu EU, který výrazně zjednodušil odliv této pracovní síly, ale na druhou stranu zjednodušil příchod zahraniční pracovní síly do ČR.

5 Dopady jednotného trhu na konkurenceschopnost ČR

Členství v EU a na jejím jednotném trhu přináší značné pozitivní ekonomické dopady, ale jestliže bude chtít ČR i v budoucnosti prosperovat, tak se musí vypořádat s negativy, které jednotný trh EU přináší. **Jednou z nejdůležitějších schopností je konkurenceschopnost na daném trhu.** Jestliže se odstraní zábrany na hranicích, tak se i značně oslabí možnost chránit české firmy před těmi zahraničními. Jestliže nebudou české firmy moci konkurovat těm zahraničním, budou zaostávat za nimi, a to bude mít negativní dopad na českou ekonomiku.

Během připojování na jednotný trh dělala ČR značné kroky ke zlepšení konkurenceschopnosti (viz kapitola 2.4), které jí umožnily výrazný ekonomický růst a růst obchodní bilance. Avšak pro udržení této pozice je nutno neustále investovat a upravovat podnikatelské prostředí. BusinessInfo (2018) uvádí, že změny podnikatelského prostředí jsou výrazně nedostatečné. Dle zjištění, ČR zaostává v budování infrastruktury, nedostatečně inovuje v informačních technologiích a má nedostatek kvalifikované pracovní síly (viz kapitola 3.2.3). **Začne-li ČR více zaostávat v těchto oblastech, bude její schopnost konkurovat na trhu EU v budoucnu oslabena.** Nedostatek pracovníků a inovací může vést k menší kvantitě vyrobeného zboží a může ovlivnit i samotnou kvalitu zboží, čímž bude komplikovanější ustát na volném trhu EU. Dle průzkumů BusinessInfo (2018) má ČR vysoké umístění konkurenceschopnosti ve střední a východní Evropě. Výrazně se ale oddaluje od západní Evropy, která je pro ČR také důležitou exportní destinací. ČR si dle hodnocení v žebříčku World Economic Forum (2017) udržuje svoji pozici, ale zvětšuje se propast mezi ČR a zeměmi, které jsou v žebříčku nad ní. Češi se nedostatečně zabývají informačními technologiemi, které jsou pro současné podniky velmi důležité, a to nejenom pro velké, ale již i pro ty nejmenší. ČR je v Evropě na šestnáctém místě v konkurenceschopnosti a v rámci EU je ČR třináctá. BusinessInfo (2018) upozorňuje na promarněné šance a nutnost začít pracovat na modernizaci české ekonomiky.

Jestliže se podíváme na data z World Economic Forum (2017) a budeme porovnávat ČR s ostatními státy EU, zjistíme, že nejenomže výrazně zaostáváme za západem Evropy, ale východní část EU nás naopak dohání. Z dat je vidět, že Německo, které je náš důležitý

obchodní partner, je ve světovém měřítku páté a trend naznačuje, že konkurenceschopnost Německa bude i nadále vysoká, a tím se propast mezi námi bude zvětšovat. Východní země EU, zejména Slovensko a Polsko jsou v současné době na horší pozici, avšak během posledních let se tyto státy v žebříčku konkurenceschopnosti ČR přibližují. Je zde vidět, že ze dvanácti pilířů⁹ si ČR výrazně dobře vede jen v makroekonomickém prostředí, ale celkové hodnocení upadá u infrastruktury a není vidět žádné značné zlepšení u inovací a obchodní sofistikovanosti. (BusinessInfo, 2018)

Celková myšlenka jednotného trhu EU je založena na rovnostech práv účastníků trhů všech členských zemí Unie (viz kapitola 3), což vlastně může české firmy znevýhodnit kvůli velikosti celkové ekonomiky a rozdílnému relativnímu stavu, se kterým se do EU připojovala. Jelikož pro ČR je obtížné se rovnat ekonomicky v absolutním měřítku se západem EU, měla by se zaměřit zvláště na inovace technologií, kde by mohla mít potenciál se alespoň vyrovnat v relativním měřítku západní Evropě. Dále jelikož ČR je geograficky ve středu EU, měla by se významně zaměřit na infrastrukturu a zvláště proto, že začíná zaostávat výrazně v tomto ohledu. Evropský trh se neustále vyvíjí a je potřeba, aby se firmy, a to i ty české, adaptovaly na nové potřeby a změny. **Jestliže se nepodniknou kroky pro zlepšení v již zmíněných pilířích konkurenceschopnosti, význam ČR v kontextu EU bude upadat a s tím i její ekonomika.**

Podle Investičního webu (2019) konkurenceschopnost ČR neroste. I přes to, že ČR patří mezi nejvíce konkurenceschopné státy ve střední a východní Evropě, vůči Západu zaostává. K tomu střední a východní Evropa ČR v tomto směru dohání. Uvedený zdroj také zmiňuje dopad možné obchodní války mezi Čínou a USA a dopad na EU, a tím i na ČR. Pokud by zmíněné státy vyhlásily obchodní válku EU, silně to zasáhne českou ekonomiku právě kvůli propojenosti trhů členských států. V tomto stavu bude záležet na konkurenceschopnosti českých firem, a to konkrétně na tom, jak moc se jim bude dařit v zahraničí.

⁹ World Economic Forum (2017) sleduje celkem 12 dílčích pilířů (ukazatelů), kterými vyhodnocuje konkurenceschopnost států.

Závěr

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit vybrané ekonomické dopady zapojení ČR do jednotného trhu EU a dále na základě zjištěných poznatků zhodnotit význam jednotného trhu EU pro ČR.

Po připojení do jednotného trhu EU se český trh otevřel zahraničnímu obchodu, což vedlo ke zvýšení exportu a importu zboží. Členství ČR v EU dále zlepšilo přístup ČR na trhy třetích zemí, což vedlo k dalšímu posílení zahraničního obchodu ČR. Otevření českého trhu znamená snížení cen importovaného zboží, a tím i zvýšení produktivity českých podniků. K výraznému zlepšení obchodní bilance zahraničního obchodu došlo až v roce 2012. Nejdůležitější exportní komoditou pro ČR jsou stroje a dopravní prostředky, které se nejvíce podílí na pozitivní obchodní bilanci. Nejdůležitějším obchodním partnerem od připojení do jednotného trhu EU až po současnost je Německo, kde sledujeme zvyšování propojenosti společného trhu, a tím i růst důležitosti Německa pro ČR za sledované období. Přínosy jednotného trhu EU v oblasti obchodu se zbožím se výrazně projeví v souvislosti s brexitem. Komplikace, které od ledna 2021 doprovázejí obchod členských zemí EU s Velkou Británií, ukazují, jakým přínosem je volný pohyb zboží v jednotném trhu EU.

Jednotný trh EU zjednodušil zaměstnávání zahraničních pracovníků ze zemí EU a zvýšil mobilitu pracovní síly mezi členskými státy. Jelikož ČR se dlouhodobě potýká s velkým nedostatkem domácí pracovní síly, tato situace je alespoň částečně zlepšena zahraničními pracovníky. Zjistili jsme, že počet zahraničních pracovníků v ČR vykazuje rostoucí trend a vidíme velký nárůst počtu zahraničních pracovníků zejména z Rumunska a Bulharska. Na druhé straně také dochází k odchodu českých pracovníků do jiných států EU, což zhoršuje situaci na trhu práce v ČR, zvláště pokud se jedná o kvalifikované pracovníky jako jsou lékaři a další zdravotnický personál. Právě odchod lékařů je velmi diskutované téma, které ohrožuje fungování českého zdravotnictví.

Vstup na jednotný trh EU přinutil české firmy být konkurenceschopnější, aby se na jednotném trhu EU udržely. Na trhu v EU existuje mnoho firem, které ohrožují pozici českých firem nejen na českém trhu. V posledních letech je zaznamenáno relativní oslabení konkurenceschopnosti ČR vůči ostatním členským státům EU, které se v současnosti sice nějak neprojevuje na výkonnosti české ekonomiky, ale v budoucnu můžeme vidět jeho negativní dopady, a tím i oslabení české ekonomiky.

Zjištěné poznatky ukazují, že jednotný trh EU je značně výhodný a pozitiva významně převažují nad negativy, které s sebou jednotný trh přináší. Ale je důležité, abychom se o tato negativa zajímali také. Ohledně odchodu českých pracovníků je důležité, abychom buď vytvořili lepší pracovní prostředí nebo zvýšili platy zejména pracovníkům ve veřejném sektoru (zdravotnictví, školství, sociální péče a další). Další možností je nalákat více kvalifikovaných pracovníků z jiných států EU, například ze Slovenska nebo Polska. Dále bychom se měli zajímat o konkurenční prostředí ČR, kde je zapotřebí zlepšit především infrastrukturu a náležitě instituce.

Seznam použitých zdrojů

- Aktuálně (2020). Pracovní povolení pro cizince. *Aktuálně*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/pracovni-povoleni-pro-cizince/r~i:wiki:3123/>
- Balassa, B. (1966). *Teorie ekonomické integrace*. Praha, Česko: Svoboda.
- Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2013). *Ekonomická evropská integrace*. (4. vydání). Praha, Česko: Grada.
- BusinessInfo (2018). Konkurenceschopnost: Česko je v Evropě šestnácté. Ujíždí mu vlak. *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/konkurenceschopnost-cesko-je-v-eu-az-sestnacte-ujizdi-mu-vlak/>
- BusinessInfo (2020). Jak si stojí Česká republika v žebříčku konkurenceschopnosti? *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/jak-si-stoji-ceska-republika-v-zebricku-konkurenceschopnosti/>
- BusinessInfo (2021a). Co znamená brexit v praxi? Přinášíme odpovědi na nejčastější otázky podnikatelů. *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/co-znamená-brexit-v-praxi-prinasime-odpovedi-na-nejcastejsi-otazky-ceskych-podnikatelu/#proc-i-pres-brexit>
- BusinessInfo (2021b). Kvůli brexitu dodavatelé navýšili ceny o rizikovou přírážku, říká šéf Volmetu. *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/kvuli-brexitu-dodavatele-navysili-ceny-o-rizikovou-prirazku-rika-sef-volmetu/>
- BusinessInfo (2021c). Vztahy po brexitu: Český autoprůmysl se na změnu připravil. *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/vztahy-po-brexitu-cesky-autoprumsyl-se-na-zmenu-pripravil/>
- Beneš, M. (2020). České firmy potřebují k návratu do normálu po koronaviru zahraniční pracovníky. Urychleme jejich bezpečný návrat do provozů a obnovení vládních programů *Hospodářská komora České republiky*. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.komora.cz/press_release/ceske-firmy-potrebuji-k-navratu-do-normalu-po-koronaviru-zahranicni-pracovniky-urychleme-jejich-bezpecny-navrat-do-provozu-a-obnoveni-vladnich-programu/
- Bureš, M. (2017). Kam odchází naši lékaři? Německo, Rusko, nebo Rakousko? *Finance.cz*. Dostupné 28. 04. 2021 z <https://www.finance.cz/496527-odchod-ceskych-lekaru/>
- Bureš, M. (2019). Průměrná mzda v Česku vzrostla na 34 105 Kč a medián na 29 127 Kč. *Finance*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.finance.cz/519126-prumerna-mzda-2019-cr-eu-nemecko-rakousko/>
- Celní správa (2020). Schengenská spolupráce. *Celní správa České republiky*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.celnisprava.cz/cz/evropska-unie/schengenska-dohoda/Stranky/schengenska-spoluprace.aspx>

Commission to the European Communities (1985). *White Paper from the Commission to the European Council*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51985DC0310&from=CS>

Commission to the European Communities (1992). *The cost of non-europe*. Dostupné 15. 04. 2021 z <http://aei.pitt.edu/3813/1/3813.pdf>

CzechTrade (2021). CzechTrade: Export i přes pandemii roste, výrazně stoupl zájem o české IT technologie a e-commerce. *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/czechtrade-export-i-pres-pandemii-roste-vyrazne-stoupl-zajem-o-ceske-it-technologie-a-e-commerce/>

ČSOB (2019). Jak funguje zaměstnávání zahraničních pracovníků. *ČSOB. Průvodce podnikáním*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.pruvodcepodnikanim.cz/clanek/jak-funguje-zamestnavani-zahranicnich-pracovniku/>

ČSOB (2020). Zaměstnávání cizinců: Co byste jako zaměstnavatel měl vědět? *ČSOB. Průvodce podnikáním*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.pruvodcepodnikanim.cz/clanek/zamestnavani-cizincu/>

Česká národní banka (2019). *Zpráva o vývoji platební bilance 2019*. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/galleries/zpravy-o-vyvoji-platebni-bilance/zprava_o_vyvoji_platebni_bilance_2019.pdf

Česká národní banka (2005). Vývoj zahraničního obchodu v prvním roce po vstupu ČR do EU. *Česká národní banka*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Vyvoj-zahranicniho-obchodu-v-prvnim-roce-po-vstupu-CR-do-EU>

Česká rozvojová agentura (n.d.). Ukrajina. *Czechaid. Česká rozvojová agentura*. Dostupné 18. 04. 2021 z <http://www.czechaid.cz/zeme/ukrajina/>

Česká tisková kancelář (2020). Mnoho českých firem podceňuje přípravy na brexit, tvrdí expert. *České noviny*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/mnoho-ceskych-firem-podcenuje-pripravy-na-brexit-tvrdi-expert/1937821>

Český statistický úřad (2011). *Dopady světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.czso.cz/documents/10180/20534938/115610j.pdf/b487dd3c-0ad7-4ccd-b62d-8fc9bf917b95?version=1.0>

Český statistický úřad (2021a). Metodika zahraničního obchodu se zbožím (princip změny vlastnictví). *Český statistický úřad*. Dostupné 13. 04. 2021 z https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m

Český statistický úřad (2021b). *Zahraněční obchod se zbožím podle SITC*. Dostupné 13. 04. 2021 z https://www.czso.cz/documents/10180/141885175/vzonucr040821_3.xlsx/bd26dd9c-c2f4-47b7-becl-c7a4f30a3b30?version=1.0

Český statistický úřad (2021c). *Zahraněční obchod se zbožím v teritoriálním členění*. Dostupné 13. 04. 2021 z https://www.czso.cz/documents/10180/141885175/vzonucr040821_4.xlsx/676e88d2-cef6-4a63-b855-6e089dd0d9de?version=1.0

Český statistický úřad (2021d). Cizinci evidovaní na úřadech práce podle státního občanství. Dostupné 22. 03. 2021 z https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R322_2020.xlsx/84be90dc-19cc-47cd-8b19-517b1eba5de6?version=1.0

Český statistický úřad (2021e). Počet evidencí cizinců na úřadech práce podle státního občanství a sekcí Klasifikace ekonomických činností k 31. 12. 2020. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.czso.cz/documents/11292/27324314/2012_c03t323.pdf/d08d9438-fdf7-405e-bb1e-b8789688bd6e?version=1.0

Český statistický úřad (2021f). Počet evidencí cizinců na úřadech práce podle státního občanství a sekcí Klasifikace ekonomických činností k 31. 12. 2019. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.czso.cz/documents/11292/27324314/1912_c03t323.pdf/e830831d-f270-47f8-8195-7ac97ae5875d?version=1.0

Český statistický úřad (2021g). Počet evidencí cizinců na úřadech práce podle státního občanství a sekcí Klasifikace ekonomických činností k 31.12.2018. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.czso.cz/documents/11292/127310982/1812_c03t323.pdf/42b6d432-4d63-4d60-84c4-36d89f208429?version=1.0

Eur-Lex (n.d.). Přístupová kritéria (Kodaňská kritéria). *EUR-Lex. Přístup k právu Evropské unie*. Dostupné 15. 04. 2021 z https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html?locale=cs

Eur-lex (2021). Brexit: Vztahy EU a Spojeného království *EUR-Lex. Přístup k právu Evropské unie*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=cs>

Euro (2018). Stavbařům chybí lidé, 13 procent zakázek dokončují se zpožděním. *Euro*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.euro.cz/byznys/stavbarum-chybi-lide-13-procent-zakazek-dokonci-se-zpozdenim-1430051>

Evropská komise (2017). *60 dobrých důvodů pro existenci EU*. Dostupné 18. 04. 2021 z https://ec.europa.eu/czech-republic/sites/default/files/60_dobrych_duvodu_proc_potrebujeme_eu.pdf

Evropská rada (2020). Jednotný digitální trh v Evropě. *Rada Evropské unie*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/digital-single-market/>

Evropská unie (2021). Jednotlivé země. *Evropská unie*. Dostupné 15. 04. 2021 z https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs#tab-0-1

Evropský parlament (2020a). Vnitřní trh: obecné zásady. *Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/33/vnitri-trh-obecne-zasady>

Evropský parlament (2020b). Všudypřítomný jednotný digitální trh. *Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/43/vsudypritomny-jednotny-digitalni-trh>

Evropský parlament (2020c). Evropská unie a její obchodní partneři. *Fakta a čísla o Evropské unii*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/160/evropska-unie-a-jeji-obchodni-partneri>

Evropský parlament (2020d). Evropský hospodářský prostor (EHP), Švýcarsko a sever. *Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/169/the-european-economic-area-eea-switzerland-and-the-north>

Evropský výzkumný prostor (2017). Jednotný digitální trh v ČR. *Národní portál pro evropský výzkum*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.evropskyvyzkum.cz/cs/novinky/jednotny-digitalni-trh-v-cr>

Hospodářská komora ČR (2020). Firmy naléhavě potřebují zahraniční pracovníky do výroby, upozorňuje Hospodářská komora *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.businessinfo.cz/clanky/firmy-nalehave-potrebuji-zahranicni-pracovniky-do-vyroby-upozornuje-hospodarska-komora/>

Investiční web (2019). MPO: Konkurenceschopnost ČR neroste, HDP to zatím neovlivňuje. *Investiční web*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.investicniweb.cz/ekonomika-politika/mpo-konkurenceschopnost-cr-neroste-hdp-zatim-neovlivnuje>

Jednotný evropský akt (1986). Dostupné 15. 04. 2021 z <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/files/in-the-past/ep-and-treaties/single-european-act/en-resolution-on-the-single-european-act-19861211.pdf>

Lacina, L., Strejček, P., & Blížkovský, P. (2016). *Učebnice evropské integrace*. (4. vydání). Brno, Česko: Barrister & Principal.

Linhart, J. (2019). Jak 15 let v EU ovlivnilo zahraniční obchod ČR. *Věcně o Evropě. Euroskop*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.euroskop.cz/9288/33054/clanek/jak-15-let-v-eu-ovlivnilo-zahranicni-obchod-cr>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2020). Postup zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, kteří nemají volný přístup na trh práce ČR. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.mpsv.cz/postup-zamestnavatele>

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2020). Hrozba no-deal brexitu zažehnána. Prozatímní provádění dohody o obchodu a spolupráci mezi EU a Velkou Británií začne na Nový rok. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/o-brexitu/hrozba-no-deal-brexitu-zazehnana--prozatimni-provadeni-dohody-o-obchodu-a-spolupraci-mezi-eu-a-velkou-britanii-zacne-na-novy-rok--258693/>

Ministerstvo vnitra (n.d.). Legislativa. *Ministerstvo vnitra České republiky*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/gdpr-web-legislativa-legislativa.aspx>

Ministerstvo vnitra ČR (2021). Zaměstnanecká karta. *Ministerstvo vnitra České republiky*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx>

Mion, G., & Ponattu, D. (2019). Estimating economic benefits of the Single Market for European countries and regions. *BertelsmannStiftung*. Dostupné 18. 04. 2021 z https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/EZ_Study_SingleMarket.pdf

Nerad, F. (2021). Masakr a brutální nárůst administrativy, hodnotí obchodníci situaci po odchodu Británie z jednotného trhu. *Český rozhlas plus*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://plus.rozhlas.cz/masakr-a-brutalni-narust-administrativy-hodnoti-obchodnici-situaci-po-odchodu-8465358>

O pojištění (2020). Pandemie ovlivní všechna odvětví! Které sektory jsou nejvíce rizikové? *O pojištění. Informace ze světa pojištění*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://www.opojisteni.cz/spektrum/koronavirus/pandemie-ovlivni-vsechna-odvetvi-kttere-sektory-jsou-nejvice-rizikove/c:18547/>

Ondráčková, K. (2016). Češi odchází za prací do zahraničí. Poptávka je po lékařích i řemeslnících. *FinExpert*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://finexpert.e15.cz/cesi-odchazi-za-praci-do-zahranici-poptavka-je-po-lekarich-i-remeslnicich>

Procházka, A. (2019). Firmy řeší nedostatek zaměstnanců – půjčují si je nebo vychovávají. *Hospodářské noviny*. Dostupné 18. 04. 2021 z <https://archiv.ihned.cz/c1-66553890-firmy-resi-nedostatek-zamestnancu-pujcuji-si-je-nebo-vychovavaji>

Schroff, S., & Street, J. (2017). The politics of the digital single market: Culture vs. competition vs. copyright. *Information, Communication & Society*, 21(10), 1305-1321. doi:10.1080/1369118x.2017.1309445

Sharma, R. (2020). Adam Smith: The Father of Economics. *Investopedia*. Dostupné 02. 05. 2021 z <https://www.investopedia.com/updates/adam-smith-economics/>

Smith, A. (2001). *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha, Česko: Liberální institut.

Smlouva o fungování Evropské unie (2012). Dostupné 15. 04. 2021 z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>

Urban, L. (n.d). Historie vnitřního trhu. *Věcně o Evropě. Euroskop*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.euroskop.cz/8732/sekce/historie-vnitriho-trhu/>

Vanberg, A. D. (2020). Informational privacy post Gdpr – end of the road or the start of a long journey? *The International Journal of Human Rights*, 25(1), 52-78. doi:10.1080/13642987.2020.1789109

Vavrečková, J., Bastýř, I., Michalička, L., Drbohlav, D., & Musil, J. (2008). *Riziko možného odlivu kvalifikovaných odborníků z České republiky do zahraničí*. Dostupné 18. 04. 2021 z http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_276.pdf

Vrňáková, I. (2018). *How has the level of European governance changed since 2004? Trends and fault lines*. Dostupné 18. 04. 2021 z https://econpapers.repec.org/scripts/redir.pf?u=http%3A%2F%2Feyes.uaic.ro%2Farticles%2FEJES2018_0901_VRN.pdf;h=repec:jes:journl:y:2018:v:9:p:5-22

Wong, B. (2020). Online personalised pricing as PROHIBITED AUTOMATED decision-making under Article 22 GDPR: A sceptical view. *Information & Communications Technology Law*, 30(2), 193-207. doi:10.1080/13600834.2020.1860460

World Economic Forum (2017). *The Global Competitiveness Report 2017–2018*. Dostupné 18. 04. 2021 z <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

Zenkner, P. (n.d). Vstup ČR do EU. *Věcně o Evropě. Euroskop*. Dostupné 15. 04. 2021 z <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>

Seznam tabulek

Tab. 1: Zahraniční obchod ČR ve vybraných letech (v mil. Kč)	26
Tab. 2: Hodnota exportu zboží z ČR ve vybraných letech (v mil. Kč)	29
Tab. 3: Vývoj vybraného importovaného zboží za sledované období (v mil. Kč)	31
Tab. 4: Export zboží z ČR dle vybraných zemí (v mil. Kč).....	32
Tab. 5: Import zboží do ČR dle vybraných zemí (v mil. Kč)	34
Tab. 6: Pracovníci z vybraných zemí pracující v ČR.....	41
Tab. 7: Zahraniční pracovníci ze všech zemí, klasifikovaní dle vybraných ekonomických činností	45
Tab. 8: Zahraniční pracovníci v ČR ve vybraných oblastech dle země původu za rok 2019	46

Seznam obrázků

Obr. 1: Meziroční růst vývozu i dovozu v prvních měsících po vstupu ČR do EU (v %)	25
Obr. 2: Meziroční změny salda obchodní bilance od května 2004 až po duben 2005 (v mld. Kč)	25
Obr. 3: Zahraniční obchod ČR se zbožím v období 2005-2020 (v mil. Kč)	28
Obr. 4: Vývoj obchodní bilance ČR se zeměmi EU a mimo ni (v mil. Kč)	35

Abstrakt

Malárik, J. (2021). *Zapojení České republiky do jednotného trhu EU* (Bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: jednotný trh EU, zahraniční obchod ČR, konkurenceschopnost, pohyb pracovní síly

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit vybrané ekonomické dopady zapojení ČR do jednotného trhu EU a dále na základě zjištěných poznatků zhodnotit význam jednotného trhu EU pro ČR. Bakalářskou práci tvoří 5 kapitol. Kapitoly 1 a 2 představují teoretický úvod do problematiky mezinárodní ekonomické integrace a jednotného trhu Evropské unie. Těžištěm práce jsou kapitoly 3 a 4. Kapitola 3 se zaměřuje na zahraniční obchod a jeho vývoj od zapojení ČR do jednotného evropského trhu. Kapitola 4 sleduje dopady jednotného trhu EU na pracovní migraci do ČR a pracovní migraci z ní. Kapitola 5 pojednává o dopadech jednotného trhu na konkurenceschopnost českých podniků.

Abstract

Malárik, J. (2021). *Integration of the Czech Republic into the EU single market* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: the EU Single Market, foreign trade of the Czech Republic, competitiveness, movement of labor

The aim of this bachelor thesis is to analyze and evaluate selected economic impacts of the Czech Republic's integration into the EU Single Market and furthermore based on the findings evaluate the importance of the EU Single Market for the Czech Republic. The bachelor thesis consists of 5 chapters. Chapters 1 and 2 present a theoretical introduction to the issues of international economic integration and the single market of the European Union. The core of the work are chapters 3 and 4. Chapter 3 focuses on foreign trade and its development since the Czech Republic's integration into the single European market. Chapter 4 observes the impacts of the EU single market on labor migration to the Czech Republic and labor migration from the Czech Republic. Chapter 5 is about the effects of the single market on the competitiveness of Czech companies.